

Discovering the Legal Opportunities and Obstacles on the Road to Peace

Barışa Giden Yolda
Hukuki Fırsat ve
Engelleri Keşfetmek

NOVEMBER / KASIM 2023

Discovering the Legal Opportunities and Obstacles on the Road to Peace

Bariřa Giden Yolda Hukuki
Fırsat ve Engelleri Keşfetmek

Zeynep Ardiç

Published by / Yayınlayan

Democratic Progress Institute / Demokratik Gelişim Enstitüsü

11 Guilford Street London WC1N 1DH

www.democraticprogress.org • info@democraticprogress.org

+ 44 (0) 20 7405 3835

Design, typesetting and cover design copyright © Medya Production Center

Publication Editor: Ruhi Karadağ

First Published, November 2023 / Baskı, Kasım 2023

© DPI – Democratic Progress Institute / Demokratik Gelişim Enstitüsü

DPI – Democratic Progress Institute is a charity registered in England and Wales.

Registered Charity No. 1037236. Registered Company No. 2922108

This publication is copyright, but may be reproduced by any method without fee or prior permission for teaching purposes, but not for resale. For copying in any other circumstances, prior written permission must be obtained from the publisher, and a fee may be payable.

DPI – Demokratik Gelişim Enstitüsü İngiltere ve Galler’de kayıtlı bir vakıftır.

Vakıf kayıt No. 1037236. Kayıtlı Şirket No. 2922108

Bu yayının telif hakları saklıdır, eğitim amacıyla telif ödenmeksizin yada önceden izin alınmaksızın çoğaltılabilir ancak yeniden satılamaz. Bu durumun dışındaki her tür kopyalama için yayıncıdan yazılı izin alınması gerekmektedir.

Bu durumda yayıncılara bir ücret ödenmesi gerekebilir.

ABOUT THE AUTHOR YAZAR HAKKINDA

Zeynep Ardiç

Zeynep Ardiç holds a BA in law from Ankara University. She concluded her lawyer internship at Ankara Bar Association. She received an LLM from University of Warwick in the “International Development Law and Human Rights” program. The title of her thesis was “Decolonial Option in the North Caucasus”. She completed her PhD in February 2019 at University of Sussex with a thesis titled “Searching for Transitional Justice Mechanisms in the Kurdish Question in Turkey: addressing violations of social, economic and cultural rights”. Her research interests include human rights, democracy and development, with a focus on transitional justice, socioeconomic rights and forced migration.

Zeynep Ardiç

Zeynep Ardiç, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nden mezun olmuştur. Avukatlık stajını Ankara Barosu’nda tamamlamıştır. Warwick Üniversitesi’ndeki “Uluslararası Kalkınma Hukuku ve İnsan Hakları” yüksek lisans programından ‘Kuzey Kafkasya’da Dekolonial Seçenek’ başlıklı tezle mezun olmuştur. Doktora derecesini, “Türkiye’nin Kürt Meselesinde Geçiş Dönemi Adaleti Mekanizmaları: sosyal, ekonomik ve kültürel hak ihlallerinin ele alınması” başlıklı teziyle Sussex Üniversitesi’nden almıştır. Araştırma alanları arasında geçiş dönemi adaleti, sosyoekonomik haklar ve zorunlu göç başta olmak üzere insan hakları, demokrasi ve kalkınma yer almaktadır.

CONTENTS / İÇİNDEKİLER

Foreword	6
Introduction	8
Why is the Law in Turkey Sounding the Alarm?	10
Legal Opportunities on the Road to Peace	22
Legal Obstacles on the Road to Peace	30
Conclusion and Recommendations	42
DPI Aims and Objectives	54
Board Members	58
Council of Experts	62
Önsöz	7
Giriş	9
Türkiye’de Hukuk Neden Alarm Veriyor?	11
Barışa Giden Yolda Hukuki Fırsatlar	23
Barışa Giden Yolda Hukuki Engeller	31
Sonuç ve Öneriler	43
Demokratik Gelişim Enstitüsü’nün Amaçları ve Hedefleri	56
Yönetim Kurulu Üyeleri	58
Uzmanlar Kurulu Üyeleri	62

FOREWORD

The ongoing conflict between the Turkish Security Forces and the PKK has been a pressing issue in Turkey for around forty years. Although the previous peace process failed in 2015, a new solution is needed more than ever as Turkey struggles with grave problems in terms of democracy, the rule of law, human rights and the economy. The Kurdish Question has strong links with these problems and tackling it will contribute to solving these serious problems. Discovering legal opportunities and obstacles to a new solution process is essential in this regard. This report, written by Zeynep Ardiç, lecturer in the Faculty of Law at Istanbul Medeniyet University, aims to find the legal opportunities and obstacles to a future peace process by analysing the legal system in Turkey. The most critical legal obstacle to a new peace process is the continuing decline in the rule of law. Turkey has certain problems concerning the rule of law and they need to be addressed to ensure the success of a new solution process. In order to strengthen the rule of law the independence of the judiciary must be ensured, due process must be de-politicised, the Turkish legislation must be democratised, and fundamental rights and freedoms must be properly implemented. The legal opportunities for a new peace could be the emphasis on democracy and human rights in legislation and a possible constitution-making process. Turkey has been discussing the need for a new constitution for decades and the current government has shown its desire to make a new constitution to mark the onset of the second century of the Republic. The new constitution must be made through an inclusive process where all actors including political parties, experts, civil society organisations and citizens raise their demands and concerns in a safe environment. Discovering these legal obstacles and opportunities will contribute to Turkey's future peace and resolution process.

The opinions expressed in the report are those of the writer, and do not reflect the official position of DPI. This report is part of a larger project developed by DPI, titled 'Forging Pathways to Peace and Democracy in Turkey', which are supported by the Norwegian, Swiss and Irish governments.

Kerim Yıldız

*Chief Executive Officer
Democratic Progress Institute*

ÖNSÖZ

Türk Güvenlik Güçleri ile PKK arasında devam eden çatışma, yaklaşık kırk yıldır Türkiye gündeminin ciddi bir konusu olmuştur. Önceki barış süreci 2015 yılında akamete uğramış olsa da; Türkiye demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan hakları ve ekonomi açısından ciddi problemlerle boğuşurken yeni bir çözüme her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır. Kürt Sorununun bu problemlerle güçlü bağlantıları vardır ve bu konuda çözüm bulunması diğer sorunların çözümüne katkı sağlayacaktır. Yeni bir çözüm sürecinin önündeki hukuki fırsatların ve engellerin keşfedilmesi bu açıdan önemlidir. İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesinde Öğretim Üyesi olan Zeynep Ardiç tarafından hazırlanan bu araştırma, Türkiye'deki hukuk sistemini analiz ederek gelecekteki barış sürecinin önündeki hukuki fırsatları ve engelleri ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Yeni bir barış sürecinin önündeki en kritik hukuki engel, hukukun üstünlüğü hususundaki sıkıntılardır. Türkiye'de hukukun üstünlüğü konusunda ciddi sorunlar mevcuttur ve yeni bir çözüm sürecine uygun bir ortamın hazırlanması için bunların çözülmesi gerekmektedir. Hukukun üstünlüğünü güçlendirmek için yargının bağımsızlığı sağlanmalı, yargı süreçleri depolitize edilmeli, Türk mevzuatı demokratikleştirilmeli ve temel hak ve özgürlükler gerektiği gibi uygulanmalıdır. Yeni bir barışa yönelik hukuki fırsatlar ise mevzuattaki demokrasi ve insan hakları vurgusu ile muhtemel anayasa yapım süreci olarak değerlendirilebilir. Türkiye onlarca yıldır yeni bir anayasanın gerekliliğini tartışmaktadır ve mevcut hükümet yeni bir anayasa yapma fikrini Cumhuriyetin ikinci yüzyılının başında ortaya koymuştur. Yeni anayasanın, siyasi partilerden uzmanlara, sivil toplum kuruluşlarından vatandaşlara kadar tüm aktörlerin güvenli bir ortamda talep ve kaygılarını dile getirdiği kapsayıcı bir süreçle yapılması gerekmektedir. Bu hukuki engellerin ve fırsatların keşfedilmesi Türkiye'nin gelecekteki barış ve çözüm sürecine katkı sağlayacaktır.

Bu raporda ifade edilen fikir ve görüşler yazarlara ait olup ve DPI'nın resmi pozisyonunu yansıtmaz. Rapor, DPI tarafından geliştirilen ve Norveç, İsviçre ve İrlanda hükümetleri tarafından desteklenen "Türkiye'de Barış ve Demokrasiye Giden Yolların Oluşturulması" başlıklı daha geniş bir programın parçasıdır.

Kerim Yıldız

*İcra Kurulu Başkanı
Demokratik Gelişim Enstitüsü*

INTRODUCTION

Turkey has been dealing with economic, political and legal problems for a long time. While the economic crisis due to unstoppable inflation has affected most of the population except a small group, political debates have become exacerbated rather than diminished in the aftermath of the 2023 presidential and parliamentary elections. As the March 2024 local elections approach, both the government and the opposition are dealing with various disagreements with each other and within themselves. In addition, a legal event that has never happened before in Turkey's history took place and the dispute between the Constitutional Court and the Court of Cassation (Yargıtay)¹ occupied the country's agenda. In recent years, legal problems such as the non-compliance with some European Court of Human Rights (ECHR) judgments and the resistance of the first instance courts to comply with the decisions of the Constitutional Court had already taken place. However, the confrontation between the Court of Cassation and the Constitutional Court in the case of Can Atalay, MP of the Workers' Party of Turkey (TİP)² and the targeting of the Constitutional Court and its members by the Court of Cassation in its judgments have taken the existing legal debates to a new level. Although it is not possible to predict how the dispute between the Constitutional Court and the Court of Cassation will be resolved, it is clear that Turkey needs to make significant reforms in the judiciary and justice. Although Turkey has been criticized in the past in terms of the rule of law, this latest problem is an indication that this issue has reached a point where it cannot be postponed.

Legal reforms will play an important role not only in overcoming existing problems but also in solving the Kurdish Question. There is a serious need to improve Turkey's human rights record, ensure the independence of the judiciary and fulfill the requirements of being a state of law. In this context, it is essential to take steps that will guarantee the rule of law and lead us to a solution. Legal reforms should not be designed with a blanket approach, but in a way that will produce solutions to Turkey's problems. In order to achieve this, the current conditions should be analyzed well and a road map should be drawn according to the needs. This study will analyze the legal opportunities and obstacles on the road to peace. In this way, it will be possible to contribute to the design of legal reforms in a way that will contribute to peace. In the first part of this study, Turkey's legal problems will be analyzed, while the second and third parts will first discuss the legal opportunities on the road to peace and then the legal obstacles on this road. In the conclusion, some suggestions for legal reforms will be made.

- 1 On November 8, 2023, the 3rd Criminal Chamber of the Court of Cassation intervened to overturn the decision of the Constitutional Court.
- 2 On April 25, 2022, Istanbul 13th High Criminal Court sentenced Can Atalay to 18 years in prison for "aiding the attempt to overthrow the government" in the Gezi Park case.

GİRİŞ

Türkiye uzun süredir ekonomik, siyasi ve hukuki problemlerle baş etmeye çalışmaktadır. Önü alınamayan enflasyon sebebiyle yaşanan ekonomik bunalım küçük bir kesim dışında çoğu insanı etkilerken 2023 Cumhurbaşkanlığı ve Parlamento seçimleri sonrası siyasi tartışmalar azalmak bir yana daha da derinleşmiştir. 2024 Mart Yerel Seçimleri yaklaşırken hem iktidar hem de muhalefet birbirleriyle ve kendi içlerinde çeşitli anlaşmazlıklarla uğraşmaktadır. Bunlara ek olarak Türkiye tarihinde daha önce hiç yaşanmamış bir hukuki hadise meydana gelmiş ve Anayasa Mahkemesi (AYM) ve Yargıtay arasındaki uyuşmazlık¹ ülke gündemini hayli meşgul etmiştir. Son yıllarda bazı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarına uyulmaması, ilk derece mahkemelerinin AYM kararlarına uymamakta direnmesi gibi hukuki sorunlar zaten yaşanmıştı. Ancak Türkiye İşçi Partisi (TİP) milletvekili (MV) Can Atalay davasında² Yargıtay ve AYM'nin karşı karşıya gelmesi ve Yargıtay'ın kararlarında AYM ve üyelerini hedef alması mevcut hukuki tartışmaları ayrı bir seviyeye çıkarmıştır. AYM ve Yargıtay arasındaki uyuşmazlığın nasıl çözüleceğine ilişkin bir tahmin yürütmek pek mümkün olmasa da Türkiye'de yargı ve adalet ekseninde önemli reformlar yapılması gerektiği aşikârdır. Türkiye hukukun üstünlüğü konusunda geçmişte eleştirilse de son yaşanan problem bu mevzunun ertelenemeyecek bir noktaya ulaştığının göstergesidir.

Hukuki reformlar sadece mevcut problemlerin üstesinden gelmek için değil Kürt Sorununun çözümünde de önemli bir rol oynayacaktır. Türkiye'nin insan hakları karnesinin iyileştirilmesi, yargı bağımsızlığının sağlanması ve hukuk devleti olmanın gereklerinin yerine getirilmesi ciddi bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda hukukun üstünlüğünü garanti altına alacak ve bizi çözüme götürececek adımların atılması elzemdir. Hukuki reformlar genel-geçer bir yaklaşımla değil Türkiye'nin sorunlarına çözüm üretecek şekilde tasarlanmalıdır. Bunu başarabilmek için mevcut koşulların iyi tahlil edilmesi ve ihtiyaca uygun bir yol haritası çıkarılması gerekmektedir. Bu çalışmada barışa giden yoldaki hukuki fırsatlar ve engeller analiz edilecektir. Bu sayede hukuki reformlar düzenlenirken bunların barışa katkı sunacak bir mahiyette tasarlanmasına katkı sunmak mümkün olacaktır. Bu araştırmanın ilk bölümünde Türkiye'nin hukuki problemleri tahlil edilirken ikinci ve üçüncü bölümlerde ise önce barışa giden yoldaki hukuki fırsatlar, sonra da bu yoldaki hukuki engeller ele alınacaktır. Sonuç kısmında ise söz konusu hukuki reformlara ilişkin bazı öneriler sıralanacaktır.

- 1 8 Kasım 2023 tarihinde Yargıtay 3. Ceza Dairesinin Anayasa Mahkemesi kararını tanımayarak bu kararı bozmaya yönelik müdahalesi ile ortaya çıkan çatışma hali.
- 2 25 Nisan 2022 tarihinde Gezi Parkı davasında İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi, Can Atalay'ı "hükümetin ortadan kaldırmaya teşebbüse yardım" suçundan 18 yıl hapis cezasına çarptırdı.

WHY IS THE LAW IN TURKEY SOUNDING THE ALARM?

It is not new for the law to produce injustice instead of establishing justice. In almost every country, the instrumentalization of law and its use by politics for certain interests have occurred. Looking at Turkey's 100-year history, it will be seen that legal debates have frequently occupied the country's agenda. However, recent concerns about law and justice have led to a serious distrust among the public. Therefore, it is critical to analyze the state of the law in Turkey and find solutions that will enable us to catch up with international legal standards. First of all, it is necessary to look at the background of the current problems.

The relationship between law and politics has always been debated in theory and practice. There have been thinkers who make a strict distinction between the two and claim that they are independent of each other. Legalist theorists in particular have claimed that law is separate and superior to politics, and have attributed a moral value to law. However, there is a close relationship between law and politics, and it is not possible to make a clear distinction between the two. While law frames and influences politics, politics plays an important role in determining law in both substantive and formal terms. In Turkish politics, we often see reflections of this. In the last 21 years, the Justice and Development Party (AKP) government has made many judicial reforms. In the early 2000s, with the impact of the European Union (EU) candidacy process, many positive steps were taken to ensure human rights and the rule of law. In the early years of the AK Party government, Turkey's human rights record showed a remarkable improvement. However, the decline in human rights and democracy that started after the 2013 Gezi Park Events accelerated considerably after July 15, 2016.³ Currently, the largest part of the cases before the ECHR are applications from Turkey. Among the 46 member states of the Council of Europe, more than one third of the applications are against Turkey.

³ <https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/30012023154109aihm%20de%C4%9Ferlendirme%20notu%202022.pdf>; Bertelsmann Stiftung (2022) *BTI 2022 Country Report - Turkey*, Gütersloh: Bertelsmann Stiftung.

TÜRKİYE'DE HUKUK NEDEN ALARM VERİYOR?

Hukukun adaleti tesis etmek yerine adaletsizlik üretmesi yeni bir durum değildir. Hemen her ülkede hukukun araçsallaştırılması ve siyaset tarafından belli çıkarlar için kullanılması vuku bulmuştur. Türkiye'nin 100 yıllık tarihine bakıldığında da hukuki tartışmaların ülke gündemini sıkça meşgul ettiği görülecektir. Ancak son dönemde hukuk ve adalete ilişkin kaygılar halk nezdinde ciddi bir güvensizliğe neden olmuştur. Bu yüzden Türkiye'de hukukun durumunu iyi tahlil etmek ve uluslararası hukuk standartlarını yakalamamıza vesile olacak çözümler bulmak kritik öneme sahiptir. Öncelikle mevcut problemlerin arka planına bakmak gerekmektedir.

Hukuk ve siyaset arasındaki ilişki teori ve uygulamada geçmişten bugüne hep tartışılmıştır. İki arasında katı bir ayrım yapan ve bunların birbirinden bağımsız olduğu iddiasında olan düşünürler olmuştur. Özellikle legalist teorisyenler hukukun siyasetten ayrı ve üstün bir konumda olduğunu iddia ederek hukuka moral bir değer atfetmişlerdir. Ancak hukuk ve siyaset arasında sıkı bir ilişki vardır ve ikisi arasında kesin bir ayrım yapmak pek mümkün değildir. Hukuk siyasetin çerçevesini çizerek ona etki ederken siyaset de hem maddi hem de şekli açıdan hukuku belirlemede önemli bir rol oynamaktadır. Türkiye siyasetine baktığımızda da bunun yansımalarını sıkça görürüz. Son 21 yılda Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) iktidarı pek çok yargı reformu yapmıştır. 2000'lerin başında Avrupa Birliği (AB) adaylık sürecinin de etkisiyle insan hakları ve hukukun üstünlüğünün sağlanması amacıyla pek çok olumlu adım atılmıştır. AKP iktidarının ilk yıllarında Türkiye'nin insan hakları karnesinde dikkate değer bir iyileşme gözlemlenmiştir. Ancak 2013 Gezi Parkı Olayları sonrasında insan hakları ve demokrasi bağlamında başlayan gerileme 15 Temmuz 2016 sonrasında oldukça hızlanmıştır.³ Şu anda AİHM önündeki dosyaların en büyük kısmını Türkiye'den giden başvurular oluşturmaktadır. Avrupa Konseyi üyesi 46 ülke arasında başvuruların üçte birinden

³ <https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/30012023154109aihm%20de%C4%9Ferlendirme%20notu%202022.pdf>; Bertelsmann Stiftung (2022) *BTI 2022 Country Report - Turkey*, Gütersloh: Bertelsmann Stiftung.

It is also the case that the number of applications against Turkey at the ECHR is increasing every year.⁴

In its 2023 Turkey report, the EU expressed concerns on fundamental rights and freedoms, democracy, rule of law and independence of the judiciary. It is stated that decline continues in these areas and that Turkey is moving away from the EU. The report detailed structural problems with the functioning of democracy, noting that the principle of separation of powers is not realized in practice, and that the judiciary remains under the influence of the executive.⁵ The government's pressure on different segments of society, the press and civil society increased after 2016 as antidemocratic practices became commonplace.⁶ The EU criticized both human rights violations and practices incompatible with democracy, and stated that this situation would constitute an obstacle to Turkey's accession negotiations. As a matter of fact, as these practices that are incompatible with democracy continued and became widespread, Turkey's EU membership process was, in a sense, shelved.

The EU stated that it respects Turkey's right to defend itself against the PKK, but that operations must be conducted in accordance with the law. It also emphasized that Turkey has not taken any steps towards peace to resolve the Kurdish Question.⁷ The report stated that there is executive pressure on judges and prosecutors and that the 2019 Judicial Reform and the Human Rights Action Plan launched in 2021 are insufficient to address the problems. It was also emphasized that the quality of judicial services is declining as a result of this situation.⁸ The state of emergency regime imposed in the aftermath of the attempted coup in 2016 has contributed to the decline in democracy, the rule of law and human rights in Turkey.

One of the most criticized aspects of Turkey is the pressure on freedom of the press and freedom of expression.⁹ The EU 2023 report has also made these

fazlası Türkiye aleyhine açılan davalardır. Ayrıca AİHM'de Türkiye aleyhine yapılan başvuruların her geçen yıl daha da arttığı gözlemlenmektedir.⁴

AB, 2023 Türkiye raporunda temel hak ve özgürlükler, demokrasi, hukukun üstünlüğü ve yargı bağımsızlığı konularında endişelerini dile getirmiştir. Bahsedilen alanlarda gerilemenin devam ettiği ve Türkiye'nin AB'den uzaklaştığı belirtilmiştir. Demokrasinin işleyişi ile ilgili yapısal sorunların detaylı bir biçimde anlatıldığı raporda, güçler ayrılığı ilkesinin uygulamada gerçekleşmediği ve yargının yürütme etkisinde kaldığına değinilmiştir.⁵ İktidarın toplumun değişik kesimleri, basın ve sivil toplum üzerindeki baskısı 2016 sonrasında artmış ve antidemokratik uygulamalar olağanlaşmıştır.⁶ AB hem insan hakları ihlalleri hem de demokrasi ile bağdaşmayan uygulamaları eleştirerek bu durumun Türkiye'nin üyelik müzakerelerine engel teşkil edeceğini belirtmiştir. Nitekim demokrasi ile bağdaşmayan bu uygulamaların devam etmesi ve yaygınlaşması ile Türkiye'nin AB'ye üyelik süreci de bir anlamda rafa kaldırılmıştır.

AB Türkiye'nin PKK karşısında kendini koruma hakkına saygı gösterdiğini ancak operasyonların hukuka uygun bir biçimde yürütülmesi gerektiğini belirtmiştir. Türkiye'nin Kürt Sorununun çözümü için barışa yönelik bir adım atmadığı da vurgulanmıştır.⁷ Rapor, hâkim ve savcılar üzerinde yürütmenin baskısı olduğunu belirterek 2019 Yargı Reformu ve 2021'de başlatılan İnsan Hakları Eylem Planı'nın sorunları çözmede yetersiz kaldığını ifade etmiştir. Bu durum sonucunda yargı hizmetlerinin kalitesinin düşmekte olduğu da vurgulanmıştır.⁸ 2016'da yaşanan darbe girişimi sonrasında ilan edilen olağanüstü hal rejimi kapsamında gerçekleştirilen uygulamalar Türkiye'de demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan hakları alanında gerilemenin üzerinde etkili olmuştur.

4 <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-60127898> ; <https://www.dw.com/tr/ai%CC%87hm-2022-bilan%C3%A7osu-t%C3%BCrkiye-en-fazla-dosyas%C4%B1-olan-%C3%BCIke/a-64517896>

5 https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/SWD_2023_696%20T%C3%BCrkiye%20report.pdf

6 *BTI 2022 Country Report - Turkey.*

7 https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/SWD_2023_696%20T%C3%BCrkiye%20report.pdf

8 *Ibid.*

9 *BTI 2022 Country Report - Turkey.*

4 <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-60127898> ; <https://www.dw.com/tr/ai%CC%87hm-2022-bilan%C3%A7osu-t%C3%BCrkiye-en-fazla-dosyas%C4%B1-olan-%C3%BCIke/a-64517896>

5 https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/SWD_2023_696%20T%C3%BCrkiye%20report.pdf

6 *BTI 2022 Country Report - Turkey.*

7 https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/SWD_2023_696%20T%C3%BCrkiye%20report.pdf

8 *Ibid.*

criticisms in detail.¹⁰ Journalists, academics, writers and human rights defenders who criticize the executive's policies face various judicial processes. Some of them are punished by being subjected to long detention periods even though the conditions for detention are not met. Even without arrest, journalists and dissidents are forced to deal with numerous lawsuits. This situation is incompatible with democratic principles, human rights and the rule of law, and Turkey has been subjected to serious criticism in this regard.¹¹ The instrumentalization of the law not only harms the individuals in question, but also society as a whole. Society's sense of justice has been seriously damaged, and trust in the judiciary has fallen to very low levels.¹² In a country where there is no judicial independence, conflict resolution and peace will not be possible. Rebuilding trust in the judiciary is of critical importance for Turkey, and serious reforms on the rule of law are needed. According to the 2023 report of the International Institute for Democracy and Electoral Assistance, a Sweden-based organization, Turkey ranked 148th out of 173 countries in the Rule of Law category.¹³ In the World Justice Project's rule of law index for 2023, Turkey ranks 117th out of 142 countries.¹⁴ It has also been observed that there has been a downward trend in the rule of law in Turkey since 2015.¹⁵ Turkey also does not seem to have a good record on the adherence of governments and rulers to the law, ranking 135th out of 140 countries in the index.¹⁶ Similar is the case with indices on democracy, freedom of the press, human rights, corruption, etc.¹⁷ Concerns about democracy, human rights and the rule of law are

10 https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/SWD_2023_696%20T%C3%BCrkiye%20report.pdf

11 <https://www.hrw.org/world-report/2023/country-chapters/turkey>; <https://www.amnesty.org/en/location/europe-and-central-asia/turkey/report-turkey/>; <https://freedomhouse.org/country/turkey/freedom-world/2023>; https://www.eeas.europa.eu/delegations/t%C3%BCrkiye/key-findings-2023-report-t%C3%BCrkiye_en?s=230; BTI 2022 Country Report – Turkey.

12 <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/tatmin-edici-sonuclar-cikmayinca-akpni-tepkisini-cekmislerdi-orc-arastirmadan-akpyi-paniklecek-bir-anket-daha-480676h.htm>; https://twitter.com/orc_arastirma/status/1442130571182936064; <https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/yurttas-en-az-politikacilara-guveniyor-1869969>

13 <https://cdn.sanity.io/files/2e5hi812/production/f7b6fb692e1475af3927aff774dbc93f50771ba9.pdf>

14 <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/global>

15 <https://oad.org.tr/blog/2022-hukukun-ustunlugu-endeksi-wjp/>

16 <https://www.dw.com/tr/wjp-t%C3%BCrkiyede-hukukun-%C3%BCst%C3%BCnl%C3%BCn%C4%9F%C3%BC-geriliyor/a-63564239>

17 <https://freedomhouse.org/country/turkey/freedom-world/2023>; <https://www.idea.int/democracytracker/country/turkiye>; <https://www.economist.com/graphic-detail/2023/02/01/the-worlds-most-and-least-democratic-countries-in-2022>; <https://rsf.org/en/index>; <https://www.cato.org/sites/cato.org/files/2023-12/human-freedom-index-2023-full-revised.pdf>; https://freedomhouse.org/sites/default/files/2023-03/FIW_World_2023_DigitalPDF.pdf; <https://www.transparency.org/en/cpi/2022>

Türkiye'nin en çok eleştirildiği noktalardan biri basın ve ifade hürriyeti üzerindeki baskılardır.⁹ AB 2023 raporunda da bu eleştiriler detaylı olarak dile getirilmiştir.¹⁰ Yürütmenin politikalarına yönelik eleştiri getiren gazeteciler, akademisyenler, yazarlar ve insan hakları savunucuları çeşitli yargı süreçleriyle yüzleşmektedir. Bazıları tutukluluk şartları gerçekleşmediği halde uzun tutukluluk süreçlerine maruz bırakılarak cezalandırılmaktadır. Tutuklama gerçekleşme dahi gazeteciler ve muhalifler çok sayıda dava ile uğraşmak zorunda bırakılmaktadırlar. Bu durum demokratik ilkeler, insan hakları ve hukuk devleti ile bağdaşmadığı için Türkiye bu çerçevede ciddi eleştirilere muhatap olmaktadır.¹¹ Hukukun araçsallaştırılması sadece söz konusu kişilere değil topluma da zarar verecek niteliktedir. Toplumun adalet duygusu ciddi bir biçimde yara almış olup yargıya güven oldukça düşük seviyelere inmiştir.¹² Yargı bağımsızlığının olmadığı bir ülkede çatışmanın çözülmesi ve barışın gelmesi mümkün olmayacaktır.

Yargıya güvenin yeniden inşa edilmesi Türkiye açısından kritik öneme haiz olup hukukun üstünlüğü konusunda ciddi reformlar yapılması gerekmektedir. İsveç merkezli bir kuruluş olan Uluslararası Demokrasi ve Seçim Yardımı Enstitüsü'nün 2023 yılı raporuna göre Türkiye Hukukun Üstünlüğü kategorisinde 173 ülke arasında 148. sırada yer almıştır.¹³ Dünya Adalet Projesi'nin 2023 yılına ilişkin hukukun üstünlüğü endeksinde de Türkiye 142 ülke arasında 117. sırada bulunmaktadır.¹⁴ Türkiye'de 2015'ten beri hukukun üstünlüğü konusunda bir düşüş trendi olduğu da gözlemlenmiştir.¹⁵ Türkiye, hükümetlerin ve yönetenleri hukuka bağlılığı konusunda da iyi bir karneye sahip görünmemektedir ve buna ilişkin endekste 140 ülke arasında 135. sırada bulunmaktadır.¹⁶ Benzer durum demokrasi, basın özgürlüğü, insan hakları,

9 *BTI 2022 Country Report – Turkey*.

10 https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/SWD_2023_696%20T%C3%BCrkiye%20report.pdf

11 <https://www.hrw.org/world-report/2023/country-chapters/turkey>; <https://www.amnesty.org/en/location/europe-and-central-asia/turkey/report-turkey/>; <https://freedomhouse.org/country/turkey/freedom-world/2023>; https://www.eeas.europa.eu/delegations/t%C3%BCrkiye/key-findings-2023-report-t%C3%BCrkiye_en?s=230; BTI 2022 Country Report – Turkey.

12 <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/tatmin-edici-sonuclar-cikmayinca-akpni-tepkisini-cekmislerdi-orc-arastirmadan-akpyi-paniklecek-bir-anket-daha-480676h.htm>; https://twitter.com/orc_arastirma/status/1442130571182936064; <https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/yurttas-en-az-politikacilara-guveniyor-1869969>

13 <https://cdn.sanity.io/files/2e5hi812/production/f7b6fb692e1475af3927aff774dbc93f50771ba9.pdf>

14 <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/global>

15 <https://oad.org.tr/blog/2022-hukukun-ustunlugu-endeksi-wjp/>

16 <https://www.dw.com/tr/wjp-t%C3%BCrkiyede-hukukun-%C3%BCst%C3%BCnl%C3%BCn%C4%9F%C3%BC-geriliyor/a-63564239>

also expressed in the Venice Commission's reports and comments on Turkey.¹⁸ Although there have been statements from the ruling party that these indices are biased and unfair to Turkey,¹⁹ the ongoing preparations for a new judicial reform show that the problems in the judiciary are acknowledged.²⁰ Moreover, public confidence in the judiciary is at alarming levels. In a survey published by SODEV in 2019, 79% of the respondents answered no to the question "Do you think that if a person in a position of authority / position and an ordinary citizen were to stand trial in Turkey, they would be tried under equal conditions?"²¹ In a survey conducted by ORC in 2021, 74.9% of respondents stated that they did not trust the judiciary.²² In the OECD's 2023 report, only 33% of the public was satisfied with the judiciary.²³ In a survey conducted by KONDA for the Human Rights Association in 2021, it was found that 68% of the public did not trust the justice system.²⁴ In the same survey, 72% of the public stated that people were unjustly imprisoned and 66% stated that people were imprisoned for their opinions.²⁵ These surveys show the gravity of the situation in the perception of the justice system in Turkey. The perception of Kurds regarding trust in the judiciary seems to be worse than that of the general public. For example, in KONDA's survey, when asked "Do you trust the justice system in Turkey?" 65% of Turks answered 'I do not trust', while this rate is 84% among Kurds.²⁶ In Turkey, there is a problem of trust not only in the judiciary but also in state institutions in general, and this problem must be urgently resolved.

Although the trials of some prominent figures are frequently discussed, the reason why legal debates occupy the agenda is not limited to the trials of some politicians or journalists. Many cases that should not directly concern

yolsuzluk vb. gibi endekslerde de söz konusudur.¹⁷ Venedik Komisyonu'nun Türkiye'ye ilişkin rapor ve yorumlarında da demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü konularında kaygılar dile getirilmektedir.¹⁸

İktidar kanadından bu endekslerin taraflı olduğu ve Türkiye'ye haksızlık yapıldığına ilişkin ifadeler gelse de¹⁹ yeni yargı reformuna ilişkin hazırlıkların sürmesi bir anlamda yargıdaki sorunların kabul edildiğini göstermektedir.²⁰ Kaldı ki toplumun yargıya güveni endişe verici boyutlardadır. SODEV'in 2019 yılında yayınladığı araştırmada sorulan "Sizce Türkiye'de makam/ mevki sahibi biri ile sıradan vatandaş mahkemelik olsa eşit koşullarda yargılanırlar mı?" sorusuna katılımcıların %79'u hayır yanıtı vermiştir.²¹ ORC'nin 2021'de yaptığı ankete katılanların %74,9'u yargıya güvenmediğini belirtmiştir.²² OECD'nin 2023 raporunda da halkın yalnızca %33 oranında yargıdan memnuniyet duyduğunu belirtilmiştir.²³ KONDA'nın 2021 yılında İnsan Hakları Derneği için yaptığı anket çalışmasında da halkın %68'inin adalet sistemine güvenmediği tespit edilmiştir.²⁴ Yine aynı ankette halkın %72'si insanların haksız yere hapisaneye konulduğunu, %66'sı da insanların düşünceleri nedeniyle hapse atıldığını belirtmiştir.²⁵ Bu anketler Türkiye'deki adalet sistemine ilişkin algıda durumun vahametini göstermektedir. Yargıya güven konusunda Kürtlerin algısı ise toplumun genelinden daha vahim görünmektedir. Örneğin KONDA'nın anketinde "Türkiye'deki adalet sistemine güveniyor musunuz?" sorusuna Türkler %65 oranında 'güvenmiyorum' cevabı vermişken bu oran Kürtlerde %84'tür.²⁶ Türkiye'de sadece yargıya güven değil genel olarak devlet kurumlarına güven sorunu vardır ve bunun acilen çözülmesi şarttır.

18 https://www.venice.coe.int/webforms/documents/by_opinion.aspx?country=31

19 <https://www.birgun.net/haber/adalet-bakani-tunc-da-bu-siralamadan-memnun-degil-493330>

20 <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/adalet-bakani-tunc-60tan-fazla-maddeden-olusan-bir-yargi-paketi-uzerinde-calisiyoruz/3075842>

21 <https://sodev.org.tr/yargi-bagimsizligi.pdf>

22 <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/turkey/170620212>

23 <https://www.oecd.org/publication/government-at-a-glance/2023/country-notes/turkiye-laab42fa/>

24 https://www.ihd.org.tr/wp-content/uploads/2021/10/IHD_Hapishaneler_Raporu-1.pdf

25 *Ibid.*

26 *Ibid.*

17 <https://freedomhouse.org/country/turkey/freedom-world/2023>; <https://www.idea.int/democracytracker/country/turkiye>; <https://www.economist.com/graphic-detail/2023/02/01/the-worlds-most-and-least-democratic-countries-in-2022>; <https://rsf.org/en/index>; <https://www.cato.org/sites/cato.org/files/2023-12/human-freedom-index-2023-full-revised.pdf>; https://freedomhouse.org/sites/default/files/2023-03/FIW_World_2023_DigitalPDF.pdf; <https://www.transparency.org/en/cpi/2022>

18 https://www.venice.coe.int/webforms/documents/by_opinion.aspx?country=31

19 <https://www.birgun.net/haber/adalet-bakani-tunc-da-bu-siralamadan-memnun-degil-493330>

20 <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/adalet-bakani-tunc-60tan-fazla-maddeden-olusan-bir-yargi-paketi-uzerinde-calisiyoruz/3075842>

21 <https://sodev.org.tr/yargi-bagimsizligi.pdf>

22 <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/turkey/170620212>

23 <https://www.oecd.org/publication/government-at-a-glance/2023/country-notes/turkiye-laab42fa/>

24 https://www.ihd.org.tr/wp-content/uploads/2021/10/IHD_Hapishaneler_Raporu-1.pdf

25 *Ibid.*

26 *Ibid.*

politics have also become the subject of politics. Therefore, legal issues occupy an important place not only on the political agenda but also on the agenda of society. The judiciary's procedures and actions on many issues resonate with the public, and often cause reactions. In some cases, it is also known that pressure is exerted on the judiciary through social media platforms. The new term 'Twitter court' has become a part of daily life. This is because in some cases, the platform formerly known as Twitter (now X) has paved the way for people to influence the judicial process. It is known that courts have changed some of their decisions as a result of public reactions on this platform. This situation actually shows the state of the judiciary in Turkey.

Since people doubt the courts' ability to administer justice, they use the internet to create an agenda and aim for certain steps to be taken. For example, it hurts the conscience of the public that people are arrested just for sharing a critical post on social media, while people who have committed serious crimes such as sexual abuse or rape are tried without remand. It is noteworthy that while some demonstration marches are not allowed, demonstrations supported by the government are permitted. In an environment where law enforcement and the judiciary work quickly and meticulously to deal with criticism of the government, the delay in arresting and prosecuting people accused of committing serious crimes, and the ineffectiveness of the proceedings cause reactions in society. One of the reasons for the emergence of the 'Twitter court' is this discomfort in society.

Problems with judicial independence, the rule of law and human rights have a different impact on the Kurdish population and in areas with a large Kurdish population. For example, in some provinces in Eastern and Southeastern Anatolia, meetings and demonstrations can be completely banned.²⁷ The trustee practice in the region has been severely criticized both in terms of the functioning of the judiciary and democratic processes.²⁸ The EU 2023 Turkey report states that the trustee practice harms local democracy. After the 2019 Local Elections, trustees were appointed to 48 of the 65 municipalities won by the HDP in Southeastern Anatolia, ignoring the will of the voters in the-

27 <https://bianet.org/haber/gosteri-ve-yuruyus-hakki-van-da-adeta-ilga-edilmis-durumda-268935>

28 *BTI 2022 Country Report – Turkey.*

Öne çıkan bazı figürlerin davaları sıkça tartışılrsa da hukuki tartışmaların gündemi meşgul etmesinin sebebi sadece bazı siyasetçilerin ya da gazetecilerin davaları ile sınırlı değildir. Siyaseti direkt olarak ilgilendirmemesi gereken pek çok dava da siyasetin konusu haline gelmiştir. Bu yüzden hukuka dair sorunlar sadece siyasette değil toplumun gündeminde de önemli bir yer kaplamaktadır. Pek çok konuda yargının işlem ve eylemleri toplumda yankı bulmakta ve çoğunlukla da tepkilere neden olmaktadır. Bazı örneklerde sosyal medya platformları aracılığıyla yargının üzerinde baskı oluşturulduğu da bilinmektedir. 'Twitter mahkemesi' şeklinde yeni bir tabir günlük hayatın bir parçası haline gelmiştir. Çünkü bazı davalarda eski adıyla Twitter yeni adıyla X platformu insanların yargı sürecine etki etmesinin yolunu açmıştır. Bu platformda halkın gösterdiği tepkiler neticesinde mahkemelerin bazı kararlarını değiştirdiği bilinmektedir. Bu durum aslında Türkiye'de yargının geldiği noktayı da göstermektedir.

İnsanlar mahkemelerin adaleti tesis etmesinden şüphe duydukları için internet üzerinden gündem oluşturarak belli adımların atılmasını amaçlamaktadır. Örneğin sırf sosyal medyada eleştirel bir gönderi paylaştığı için insanlar tutuklanırken cinsel istismar ya da tecavüz gibi ciddi suçlar işlemiş insanların tutuksuz yargılanması toplum vicdanını yaralamaktadır. Bazı gösteri yürüyüşlerine izin verilmezken iktidarın desteklediği yürüyüşlere alan açılması dikkat çekicidir. Kolluk kuvvetleri ve yargının iktidara yönelik eleştiriler için hızla ve titizlikle çalıştığı bir ortamda ciddi suçlar işlemekle itham edilen kişilerin yakalanması ve yargılanmasında geç kalınması ve işlemlerin akim kalması toplumda tepkilere neden olmaktadır. 'Twitter mahkemesi'nin ortaya çıkmasının sebeplerinden biri de toplumdaki bu rahatsızlıktır.

Yargı bağımsızlığı, hukukun üstünlüğü ve insan hakları konusundaki problemlerin Kürt halkı üzerindeki ve Kürt nüfusun yoğunlaştığı bölgelerdeki yansımaları daha da farklıdır. Örneğin Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerindeki bazı illerde toplantı ve gösteri yürüyüşleri tamamen yasaklanabilmektedir.²⁷ Bölgedeki kayyum uygulaması hem yargının işleyişi hem de demokratik süreçler açısından ciddi eleştirilere sebep olmaktadır.²⁸ AB 2023

27 <https://bianet.org/haber/gosteri-ve-yuruyus-hakki-van-da-adeta-ilga-edilmis-durumda-268935>

28 *BTI 2022 Country Report – Turkey.*

gion. The report also stated that the imprisonment of around 5,000 HDP members and the closure case against the HDP undermined democratic pluralism and put pressure on opposition parties.²⁹ This is the case as both the dismissed mayors and imprisoned party members face terrorism charges. This shows the urgency of bringing the Anti-Terror Law (ATL) and related legislation and practice in line with international legal standards and principles of democracy as soon as possible.

It does not seem possible to solve a complex and entrenched problem such as the Kurdish Question without ensuring the rule of law and judicial independence. Without establishing the trust of both Kurds and the public in general in the judiciary, it is highly unlikely that peace will be accepted by society. Currently, neither Kurds nor Turks trust the judiciary. In order for peace to be permanent and long-lasting, it is of great importance to establish trust in the judiciary and a sense of justice in society. People should believe that when they have a problem or are subjected to injustice, it can be resolved through the judiciary and a just outcome can be achieved. In order to motivate the Kurdish people and the actors of the Kurdish Question to peace, they must be made to trust the judiciary and the justice system.

Türkiye raporunda kayyum uygulamasının yerel demokrasiye zarar verdiği belirtilmiştir. 2019 Yerel Seçimleri sonrasında Güneydoğu Anadolu'da HDP'nin kazandığı 65 belediyeden 48'ine kayyum atanarak bölgedeki seçmenlerin iradeleri görmezden gelinmiştir. Raporda 5000 civarı HDP üyesinin hapiste olmasının ve HDP'ye karşı kapatma davası açılmasının demokratik çoğulculuğa zarar verdiği ve muhalif partiler üzerinde baskı kurduğu da dile getirilmiştir.²⁹ Hem görevden alınan belediye başkanları hem de hapiste olan parti üyeleri terörizm suçlaması ile yüzleştiklerinden böyle bir tablo ortaya çıkmıştır. Bu durum Terörle Mücadele Kanunu (TMK) ve ilgili mevzuat ile uygulamanın bir an önce uluslararası hukuk standartları ve demokrasi ilkeleriyle uyumlu hale getirilmesinin aciliyetini göstermektedir.

Hukukun üstünlüğü ve yargı bağımsızlığı sağlanmadan Kürt Sorunu gibi karmaşık ve kemikleşmiş bir sorunun çözülmesi mümkün görünmemektedir. Hem Kürtlerin hem de genel olarak halkın yargıya güvenini tesis etmeden barışın toplum nezdinde kabul görmesi ihtimali oldukça düşüktür. Hâlihazırda ne Kürtler ne Türkler yargıya güvenmektedir. Barışın kalıcı ve uzun süreli olabilmesi için yargıya güveni ve adalet duygusunu topluma yerleştirmek büyük önem taşımaktadır. İnsanlar bir sorun yaşadıklarında ya da haksızlığa maruz kaldıklarında bunun yargı vasıtası ile çözülebileceğine ve adil bir sonuca ulaşabileceğine inanmalıdırlar. Kürt halkının ve Kürt Sorununun aktörlerinin barışa motive edilebilmesi için yargıya ve adalet sistemine güvenmeleri sağlanmalıdır.

29 https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/SWD_2023_696%20T%C3%BCrkiye%20report.pdf

29 https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/SWD_2023_696%20T%C3%BCrkiye%20report.pdf

LEGAL OPPORTUNITIES ON THE ROAD TO PEACE

It is possible to say that the problems in the judicial system largely stem from the implementation. Although legal regulations are necessary for the structural part of the problems described above, political will shall be sufficient to solve the problems in practice. Even the 1982 Constitution, which is criticized as a coup d'état constitution, contains important provisions on fundamental rights and freedoms, democratic principles, the rule of law and judicial independence. Article 2 of the Constitution states the qualities of the republic: "The Republic of Turkey is a **democratic, secular and social State of law**, based on the fundamental principles set out in the preamble, **respectful of human rights**, loyal to Atatürk's nationalism, in the spirit of social peace, national solidarity and **justice**." The article emphasizes justice, human rights, democracy and the rule of law. Article 5 states that it is the duty of the State **to protect democracy, to ensure the welfare, peace and happiness of individuals and society, to remove obstacles limiting the fundamental rights and freedoms of the individual and to prepare the necessary conditions for the development of the material and spiritual existence of man.**

When our constitution is evaluated in terms of international human rights law, there are no serious problems in terms of legislation. Although the constitution is statist and authoritarian in spirit, both general rules on fundamental rights and freedoms and individual rights are regulated between Articles 12 and 40. Although there are some points of criticism in these articles (justifications for limitations, etc.), the fundamental rights and freedoms required by international human rights law are recognized for everyone living in the country.³⁰ Between Articles 41 and 65, social and economic rights are regulated in accordance with international human rights instruments. Articles 66 and 74 stipulate political rights. These provisions between Articles 12 and 74

³⁰ Although there are some exceptions to the enjoyment of these rights and freedoms by foreigners, they also enjoy fundamental rights and freedoms.

BARIŞA GİDEN YOLDA HUKUKİ FIRSATLAR

Yargı sistemindeki sıkıntıların büyük ölçüde uygulamadan kaynaklandığını söylemek mümkündür. Yukarıda anlatılan problemlerin yapısal kısmı için hukuki düzenlemeler gerekse de uygulamadaki sorunların çözümü için siyasi irade yeterli olacaktır. Darbe anayasası olmakla eleştirilen 1982 Anayasası dahi temel hak ve özgürlükler, demokratik ilkeler, hukukun üstünlüğü ve yargı bağımsızlığı noktasında önemli hükümleri bünyesinde barındırmaktadır. Anayasanın 2. maddesi cumhuriyetin niteliklerini belirtmektedir: "Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve **adalet anlayışı** içinde, **insan haklarına saygılı**, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, **demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir.**" Maddeye bakıldığında adalet, insan hakları, demokrasi ve hukuk devleti vurguları göze çarpmaktadır. 5. maddede **demokrasiyi korumanın**, kişilerin ve toplumun **refah, huzur ve mutluluğunu sağlamanın**, kişinin **temel hak ve hürriyetlerini sınırlayan engelleri kaldırmanın** ve insanın maddi ve manevi varlığını geliştirmesi için gerekli şartları hazırlamanın devletin görevi olduğu belirtilmiştir.

Uluslararası insan hakları hukuku açısından anayasamız değerlendirildiğinde mevzuat açısından çok ciddi sıkıntılar yoktur. Anayasa ruhu itibarıyla devletçi ve otoriter olsa da 12. ve 40. maddeler arasında hem temel hak ve özgürlüklere ilişkin genel kurallar hem de kişi hakları düzenlenmiştir. Bu maddelerde eleştiri konusu olan bazı noktalar olsa da (sınırlama gerekçeleri vb.) uluslararası insan hakları hukuku açısından gerekli olan temel hak ve özgürlükler ülkede yaşayan herkes için tanınmıştır.³⁰ 41. ve 65. maddeler arasındaki sosyal ve ekonomik haklara bakıldığında bu kısımda da uluslararası insan hakları belgelerindeki hakların düzenlendiği görülecektir. 66. ve 74. maddeler arasında ise siyasi haklar hükme bağlanmıştır. 12. ve 74. maddeler arasındaki bu

³⁰ Yabancıların bu hak ve özgürlüklerden yararlanmasına ilişkin bazı istisnai durumlar düzenlenmekle birlikte temel hak ve özgürlüklerden onlar da yararlanmaktadır.

can be considered as an opportunity for the legislation to lead to peace. When the will to implement the rights set out in these articles is demonstrated, an important step will be taken for the resolution of the Kurdish Question.

There are also provisions in our Constitution that could be the basis for a new peace. The 2020 DPI report 'Legal Basis for a New Peace in Turkey'³¹ examined the provisions of the legislation that might be the basis for peace. When a new resolution and peace process is on the agenda, there are sufficient grounds in Turkish legislation in terms of legal infrastructure. The provision in Article 90 of the Constitution that reads: "In the event of a conflict between international treaties on fundamental rights and freedoms which have been duly put into effect and laws which contain different provisions on the same subject, the provisions of international treaties shall prevail." is important in terms of serving peace. Since human rights are of great importance in the resolution of the Kurdish Question, the inclusion of such a reference to international human rights treaties in our constitution is a serious achievement. Considering that Turkey is a party to many human rights treaties, especially the International Covenant on Civil and Political Rights and the European Convention on Human Rights, it would be appropriate to consider these as legal opportunities on the road to peace.

It has long been known that the government has the will to draft a civilian constitution. Most people would not object to a pluralist and democratic constitution in the 100th anniversary of the Republic. However, how this constitution will be drafted and what kind of provisions it will contain are of great importance. The DPI study 'Conflict Resolution and Constitution-Making in Turkey'³² describes both the constitution-making process and the confidence-building steps to be taken in this process. Indeed, a new constitution that is drafted without a participatory process and without taking into account the demands and needs of all segments of society will fail to be civilian. Constitutions function as social contracts in a sense. A constitution that emerges from a process that does not involve all segments of society will not fulfill this function.

31 <https://www.democraticprogress.org/wp-content/uploads/2022/01/Legal-Basis-of-a-new-peace-Zeynep-Ardic.pdf>

32 <https://www.democraticprogress.org/wp-content/uploads/2022/02/Conflict-Resolution-and-Constitution-Making.pdf>

hükümlerin mevzuatın barışa giden yolda bir fırsat olarak değerlendirilmesi mümkündür. Söz konusu maddelerde düzenlenen hakların uygulanması yönünde bir irade gösterildiğinde Kürt Sorununun çözümü için önemli bir adım atılmış olacaktır.

Anayasamızda yeni bir barışa temel olabilecek hükümler de mevcuttur. 2020 tarihli 'Türkiye'de Yeni Bir Barış İçin Hukuki Gereklilikler'³¹ isimli DPI raporunda mevzuatın barışa dayanak olabilecek hükümleri incelenmiştir. Yeni bir çözüm ve barış süreci gündeme geldiğinde hukuki altyapı açısından Türk mevzuatında yeterli dayanak noktaları bulunmaktadır. Anayasanın 90. maddesinde yer alan "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır." hükmü barışa hizmet etmesi açısından önemlidir. Kürt Sorununun çözümünde insan hakları büyük önem taşıdığı için anayasamızda uluslararası insan hakları antlaşmalarına bu şekilde bir referans verilmesi ciddi bir kazanımdır. Türkiye'nin Kişisel ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi başta olmak üzere pek çok insan hakları sözleşmesine taraf olduğu düşünüldüğünde bunların barışa giden yolda hukuki fırsatlar olarak değerlendirilmesi yerinde olacaktır.

İktidarın sivil bir anayasa yapma iradesi olduğu uzun süredir bilinmektedir. Cumhuriyetin 100. yılında çoğulcu ve demokratik bir anayasa yapılmasına da çoğu kimse itiraz etmeyecektir. Ancak bu anayasanın nasıl yapılacağı ve içerik olarak nasıl hükümler içereceği büyük önem taşımaktadır. Daha önce DPI bünyesinde hazırlanan 'Türkiye'de Çatışma Çözümü ve Anayasa Yapımı'³² adlı çalışmada hem anayasa yapım süreçleri hem de bu yolda atılacak güven artırıcı adımlar anlatılmıştır. Gerçekten de katılımcı bir süreç işletilmeden, toplumun her kesimini kapsayan ve onların talep ve ihtiyaçlarını dikkate almayan bir biçimde yapılan yeni bir anayasa sivil olma konusunda sınıfta kalacaktır. Anayasalar bir anlamda toplum sözleşmesi işlevi görürler. Toplumun bütün kesimlerini kapsamayan bir süreç sonunda ortaya çıkan bir anayasa bu niteliği taşımayacaktır.

31 <https://www.democraticprogress.org/wp-content/uploads/2022/01/Legal-Basis-of-a-new-peace-Zeynep-Ardic.pdf>

32 <https://www.democraticprogress.org/wp-content/uploads/2022/02/Conflict-Resolution-and-Constitution-Making.pdf>

It does not seem possible to conduct a healthy constitution-making process without changing the current legal and political climate. In a climate where rights and freedoms such as freedom of expression, freedom of the press, freedom of assembly and demonstration, which are indispensable for the functioning of democratic processes, are not provided, it is absurd to make a constitution. Constitution-making processes are an important opportunity to create an environment where the deep-rooted problems of society can be discussed. In order to create a new social contract, it is imperative that the issues that are currently causing problems are discussed in depth and that all segments of society express their views, concerns and suggestions. In order for this discussion to take place on a healthy basis, a democratic climate and ground must be created. Under current conditions, it is not possible to carry out such a process in a healthy manner. As stated above, the legal basis for such a climate exists in Turkey. A new constitution-making process can be carried out when the political power fulfills its obligations (respect, protection and fulfillment) regarding the fundamental rights and freedoms enshrined in the Constitution.

The term “rule of law” appears in three places in the Constitution of the Republic of Turkey. There are also many provisions in the Constitution that aim to ensure the rule of law. Article 138 of the Constitution regulates the independence of courts:

Article 138 - Judges shall be independent in their duties; they shall judge according to their conscience in accordance with the Constitution, the law, and laws.

No body, office, authority or person may give orders or instructions to courts and judges in the exercise of judicial power, nor may they send circulars or make recommendations or suggestions.

No question may be asked, debate or make any statement in the Legislative Assembly on the exercise of judicial power in relation to a pending case.

The legislative and executive organs and the administration are obliged to obey court decisions; these organs and the administration may not change court decisions in any way and may not delay their execution.

Mevcut hukuk ve siyaset iklimi değiştirilmeden sağlıklı bir anayasa yapım süreci yürütmek mümkün görünmemektedir. İfade hürriyeti, basın özgürlüğü, toplantı ve gösteri hürriyeti gibi demokratik süreçlerin işleminde olmazsa olmaz niteliğe sahip hak ve hürriyetlerin sağlanmadığı bir iklimde anayasa yapılması abesle iştirakdir. Anayasa yapım süreçleri toplumun köklü problemlerinin konuşulduğu bir ortam oluşturması açısından önemli bir fırsattır. Yeni bir toplum sözleşmesi oluşturabilmek için mevcut durumda sorun çıkaran meselelerin derinlemesine tartışılması ve her kesimin kendi görüşlerini, kaygılarını ve önerilerini dile getirmesi şarttır. Bu tartışmanın sağlıklı bir zeminde gerçekleşebilmesi için demokratik bir iklim ve zeminin oluşturulması gerekmektedir. Mevcut koşullarda böyle bir sürecin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi imkânı bulunmamaktadır. Yukarıda belirtildiği üzere, böyle bir iklimi oluşturmak için gereken yasal zemin Türkiye’de mevcuttur. Anayasada düzenlenmiş temel hak ve özgürlüklere ilişkin yükümlülükler (saygı duyma, koruma ve yerine getirme) siyasal iktidar tarafından yerine getirildiğinde yeni bir anayasa yapım süreci yürütülebilecektir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında hukuk devleti ifadesi üç yerde geçmektedir. Ayrıca hukukun üstünlüğünü sağlamayı amaçlayan pek çok hüküm de anayasada bulunmaktadır. Anayasanın 138. maddesi mahkemelerin bağımsızlığını düzenlemektedir:

Madde 138 – Hâkimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdanî kanaatlerine göre hüküm verirler.

Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz.

Görülmede olan bir dava hakkında Yasama Meclisinde yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili soru sorulamaz, görüşme yapılamaz veya herhangi bir beyanda bulunulamaz.

Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez.

The proper implementation of Article 138 alone would be a very serious step in Turkey's efforts to ensure the rule of law. Article 139 guarantees the security of judgeship and prosecution. Article 10 of the Constitution, which regulates equality before the law, states that "No person, family, group or class shall be privileged. State organs and administrative authorities are obliged to act in accordance with the principle of equality before the law in all their proceedings." is noteworthy and constitutes an important basis for establishing a democratic society and ensuring peace in Turkey. However, the fact that these provisions are enshrined in the constitution does not mean that they are implemented. At the very least, the provisions of the current constitution should be implemented before the constitution-making process begins. Finally, President Recep Tayyip Erdoğan's positive statements on the European Union membership process are also noteworthy in the context of a possible solution and peace process.³³ If EU accession negotiations can be revived, improvements in democracy, human rights and the rule of law will be necessary. These developments will contribute to the elimination of the negative climate in the country and the solution of the Kurdish Question.

³³ <https://www.iletisim.gov.tr/turkce/haberler/detay/cumhurbaskani-erdogan-avrupa-birligi-uyelik-surecimizin-yeniden-canlandirilmesi-noktasinda-olumlu-bir-kanaat-hakim>

Sadece 138. maddenin hakkıyla uygulamaya koyulması dahi Türkiye'nin hukukun üstünlüğünü sağlamasında çok ciddi bir adım olarak değerlendirilebilecektir. 139. madde ise hâkimlik ve savcılık teminatını garanti altına almaktadır. Anayasanın kanun önünde eşitliği düzenleyen 10. maddesindeki "Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar." ifadeleri dikkat çekicidir ve Türkiye'de demokratik bir toplum oluşturmak ve barışı sağlamak için önemli bir dayanak noktası oluşturmaktadır. Ancak bu hükümlerin anayasada düzenlenmiş olması uygulandığı anlamına gelmemektedir. Anayasa yapım sürecine başlamadan önce en azından mevcut anayasa hükümlerinin uygulanması gerekmektedir. Son olarak, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Avrupa Birliği üyelik süreci ile ilgili pozitif açıklamaları da muhtemel bir çözüm ve barış süreci bağlamında dikkat çekicidir.³³ Avrupa Birliği üyelik müzakereleri canlandırılabilirse demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü noktasında iyileştirmeler yapılması gerekecektir. Bu gelişmeler ülkedeki negatif iklimin bertaraf edilmesine ve Kürt Sorununun çözümüne katkı sağlayacaktır.

³³ <https://www.iletisim.gov.tr/turkce/haberler/detay/cumhurbaskani-erdogan-avrupa-birligi-uyelik-surecimizin-yeniden-canlandirilmesi-noktasinda-olumlu-bir-kanaat-hakim>

LEGAL OBSTACLES ON THE ROAD TO PEACE

When the opportunities and obstacles to the solution of the Kurdish Question are compared, it will be seen that there are more obstacles than there are opportunities. When evaluating the legal obstacles, it is necessary to make an assessment from both legislative, judicial and democratic perspectives. A detailed assessment in terms of legislation can be found in the 2020 DPI report 'Legal Requirements for a New Peace in Turkey'. As a brief reminder, the Constitution, the Turkish Penal Code (TCK), the Anti-Terror Law, the Law on the Compensation of Damages Arising from Terrorism and the Fight against Terrorism, and many other laws need to be amended. 'Towards a Solution to the Kurdish Question: Towards a Solution to the Kurdish Question: Constitutional and Legal Recommendations', written by Yılmaz Ensaroğlu and Dilek Kurban in 2010, also provides detailed recommendations on the changes that need to be made in legislation.³⁴ It can be said that there is a special situation in terms of the constitution. If Turkey decides to engage in a civilian constitution-making process, it is obvious that the proposed amendments to the constitution will become obsolete in a sense. However, in this case, we can say that these recommendations will contribute to the discussions in the new constitution-making process.

The main problem with the legislation is related to the interpretation of the articles of the Anti-Terror Law and the Turkish Penal Code, as these articles are applied in a manner that violates fundamental rights and freedoms. Some of the expressions in these laws (such as 'a person who commits a crime on behalf of an organization without being a member of the organization' or 'a person who knowingly and willingly aids the organization without being a member of the hierarchical structure within the organization') are quite vague and far from being understandable. These expressions can be interpreted broadly, leading to the punishment of even individuals who only participate in a peaceful demonstration march as if they were members of a terrorist organization. Similarly, the articles regulating 'terrorism', 'membership of a terrorist organization', 'terrorist organization propaganda',

³⁴ https://www.tesev.org.tr/wp-content/uploads/rapor_Kurt_Sorununun_Cozumune_Dogru_Anayasa_Ve_Yasal_Oneriler.pdf

BARIŞA GİDEN YOLDA HUKUKİ ENGELLER

Kürt Sorununun çözümü önündeki fırsat ve engeller karşılaştırıldığında engellerin daha çok olduğu görülecektir. Hukuki engelleri değerlendirirken hem mevzuat hem yargı organları hem de demokratik açıdan bir değerlendirme yapmak gerekir. Mevzuat açısından detaylı bir değerlendirme 2020 tarihli 'Türkiye'de Yeni Bir Barış İçin Hukuki Gereklilikler' isimli DPI raporunda bulunabilir. Kısa bir hatırlatma yapacak olursak, Anayasa, Türk Ceza Kanunu (TCK), Terörle Mücadele Kanunu (TMK), Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun başta olmak üzere pek çok kanunda değişiklikler yapılması gerekmektedir. 2010 tarihli Yılmaz Ensaroğlu ve Dilek Kurban'ın kaleme aldığı 'Kürt Sorunu'nun Çözümüne Doğru: Anayasal ve Yasal Öneriler' başlıklı TESEV raporu da mevzuatta yapılması gereken değişikliklere ilişkin detaylı öneriler getirmektedir.³⁴ Anayasa açısından özel bir durum olduğu söylenebilir. Türkiye sivil bir anayasa yapım sürecine girme kararı alırsa anayasada yapılması önerilen değişikliklerin bir anlamda kadük kalacağı aşikardır. Ancak bu durumda söz konusu önerilerin yeni anayasa yapım sürecindeki tartışmalara katkı sağlayacağını söyleyebiliriz.

Mevzuatla ilgili en temel sorun TMK ve TCK maddelerinin yorumlanma biçimiyle alakalıdır çünkü bu maddeler temel hak ve özgürlükleri ihlal edecek bir biçimde uygulanmaktadır. Bu kanunlarda yer alan bazı ifadeler ('örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen kişi' ya da 'örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dâhil olmamakla birlikte, örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişi' gibi) oldukça muğlak olup öngörülebilir olmaktan uzaktır. Bu ifadeler geniş yorumlanarak sadece barışçıl bir gösteri yürüyüşüne katılan bireylerin dahi terör örgütü üyesiymiş gibi cezalandırılmasına yol açabilmektedir. Benzer biçimde, 'terör', 'terör örgütü üyeliği', 'terör örgütü propagandası' vb. gibi hususları düzenleyen maddeler çok geniş yorumlanarak salt görüş bildirme, haber yapma ya da eleştiri dile getirme gibi fiillerin dahi terör kapsamında değerlendirilerek cezalandırılmasına neden olmaktadır. Bu tarz uygulamaların önüne geçebilmek için hem mevzuatın keyfili-

³⁴ https://www.tesev.org.tr/wp-content/uploads/rapor_Kurt_Sorununun_Cozumune_Dogru_Anayasa_Ve_Yasal_Oneriler.pdf

etc. are interpreted very broadly, leading to the punishment even of acts such as expressing opinions, making news, or expressing criticism. In order to prevent such practices, it is necessary both to regulate the legislation in a way to prevent arbitrariness and to bring the practice in line with international legal standards. It is noted that not only in the implementation of these laws, but also in implementing the provisions of the constitution, the rule of law is not upheld. The article of the Constitution regulating the limitation of fundamental rights and freedoms reads as follows:

Article 13 – Fundamental rights and freedoms may be restricted without prejudice to their essence only for the reasons specified in the relevant articles of the Constitution and only by law. Such limitations shall not be contrary to the letter and spirit of the Constitution, the requirements of the democratic social order and the secular Republic and the principle of proportionality.

When the problems detailed in the section titled “Why is the law in Turkey sounding the alarm?” are examined, it will be understood that Article 13 is not being implemented, and that the principle of proportionality and the requirements of a democratic social order are being violated in the restriction of fundamental rights and freedoms. For example, it cannot be claimed that the prolonged ban on meetings and demonstrations in Van is compatible with democratic principles, or proportionate.³⁵ Article 19 of the Constitution, which regulates personal liberty and security, states that “Persons with strong indications of guilt may be arrested by a judge’s decision only for the purpose of preventing their escape, destruction or alteration of evidence, or in other cases such as these, which necessitate arrest and are specified in the law”. Although the same article goes on to state that “Arrested persons have the right to be tried within a reasonable time and to be released during the investigation or prosecution”, it is a very serious problem that people are arrested and deprived of their liberty for years regardless of the reasons for arrest set out in Article 100 of the Code of Criminal Procedure. As a matter of fact, as can be seen in Table 1, the first of the violations for which Turkey has been most convicted by the European Court of Human Rights is the right to a fair trial, while the second is the right to liberty and security of person.

³⁵ <https://www.evrensel.net/haber/452540/vanda-5-yildan-fazladir-suren-eylem-yasagi-bir-kez-daha-uzatildi>

ği önleyecek bir biçimde düzenlenmesi hem de uygulamanın uluslararası hukuk standartlarına uygun bir hale getirilmesi gerekmektedir. Sadece bu kanunların değil anayasadaki hükümlerin uygulanmasında da hukuk devleti ilkesine uygun hareket edilmediği belirtilmektedir. Anayasanın temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırmasını düzenleyen maddesi şöyledir:

Madde 13 – Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.

“Türkiye’de hukuk neden alarm veriyor?” başlıklı bölümde detaylı olarak anlatılan sorunlara bakıldığında 13. maddenin uygulanmadığı ve temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı hareket edildiği anlaşılabacaktır. Örneğin, Van’da uzun yıllar devam eden toplantı ve gösteri yürüyüşü yasağının demokratik ilkelerle uyumlu olduğu ya da ölçülü olduğu iddia edilemeyecektir.³⁵ Yine anayasanın kişi hürriyeti ve güvenliğini düzenleyen 19. maddesinde “Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek amacıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hâkim kararıyla tutuklanabilir” ifadesi yer alır. Aynı maddenin devamında “Tutuklanan kişilerin, makul süre içinde yargılanmayı ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme hakları vardır.” hükmü olmasına rağmen Ceza Muhakemesi Kanununun 100. maddesinde düzenlenen tutuklama nedenlerine bakılmaksızın insanların tutuklanması ve yıllarca hürriyetinden yoksun bırakılması çok ciddi bir problemdir. Nitekim Tablo 1’de görüleceği üzere Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nde Türkiye’nin en çok mahkûm edildiği ihlallerden birincisi adil yargılanma hakkıyken 2.cisi kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkıdır.

Yukarıda bahsedilen ‘Twitter Mahkemesi’ de aslında bu ihlallerle alakalıdır. Adı suçlardan yargılanan ya da hüküm giyen insanlar hapiste değilken demokratik

³⁵ <https://www.evrensel.net/haber/452540/vanda-5-yildan-fazladir-suren-eylem-yasagi-bir-kez-daha-uzatildi>

The aforementioned 'Twitter Court' is actually related to these violations. While people who are tried or convicted of ordinary crimes are not in jail, the imprisonment of those who express their thoughts by exercising their democratic rights or who only report news by practicing their profession disturbs the conscience of the society. For the public to trust the judiciary and the courts, the law must be applied equally and consistently to everyone. However, as public opinion polls show, the vast majority of people believe that the judiciary is not impartial and independent and that the law is not applied equally to all. In addition, the failure of first instance courts to comply with the decisions of higher courts or the failure to implement ECHR judgments also contributes to concerns about the judiciary.³⁶

Articles 25 and 26 of the Constitution regulate the freedom of thought and opinion and the freedom to express and disseminate thought. However, as can be seen in Table 1, this freedom is also frequently violated in Turkey. Especially Article 301 of the Turkish Penal Code, titled 'Denigrating the Turkish Nation, the State of the Republic of Turkey, the institutions and organs of the State', is frequently discussed in terms of freedom of expression. In the past, many people who criticized the state's practices in Eastern and Southeastern Anatolia or its policies on other issues concerning Kurds have been prosecuted under this article. A thorough discussion and debate on the Kurdish Question is necessary both for the constitution-making process and for a new solution and peace process. At this point, the role of freedom of the press and the media is critical. In order for the public to be well-informed about these issues, it is essential that the press and media act freely and report what is happening to the public. However, it is widely recognized that a large part of the media is under the control of the government. Turkey ranks 149th out of 180 countries in terms of press freedom.³⁷ The systematic legal, economic and physical violence against journalists is a serious problem for democracy and an obstacle to peace.³⁸ Without freedom of the press, it will not be possible to walk on the road to a new peace process.

The EU 2023 Turkey report noted that pressures on civil society persist and that state of emergency regulations and practices limit civil society activities. Negative attitudes towards human rights defenders and civil society organizations, particu-

36 BTI 2022 Country Report - Turkey.

37 <https://rsf.org/en/country/turkey>

38 <https://rsf.org/en/police-violence-against-journalists-turkey-must-stop>; <https://rsf.org/en/turkey-must-stop-using-state-advertising-allocation-penalise-critical-media>; <https://rsf.org/en/nationalist-threats-against-turkish-journalists-and-media-critical-government>; <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2021/04/can-independent-journalism-fight-back-in-turkey/>

haklarını kullanarak düşüncelerini açıklayanların ya da sadece mesleğini icra ederek haber yapanların tutsak olması toplumun vicdanını rahatsız etmektedir. Halkın yargıya ve mahkemelere güvenebilmesi için hukukun herkese eşit ve tutarlı bir biçimde uygulanması gerekir. Ancak kamuoyu anketlerinin de gösterdiği üzere insanların büyük çoğunluğu yargının tarafsız ve bağımsız olmadığını ve hukukun herkes için eşit işlemediğini düşünmektedir. Bunun yanında ilk derece mahkemelerinin yüksek mahkemelerin kararlarına uymaması ya da AİHM kararlarının uygulanmaması da yargıya ilişkin kaygıların artmasına neden olmaktadır.³⁶

Anayasanın 25. ve 26. maddelerinde düşünce ve kanaat hürriyeti ile düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti düzenlenmiştir. Ancak Tablo 1'de görüleceği üzere bu özgürlük de Türkiye'de sıkça ihlal edilmektedir. Özellikle TCK'nun 'Türk Milletini, Türkiye Cumhuriyeti Devletini, Devletin kurum ve organlarını aşağılama' başlıklı 301. maddesi ifade özgürlüğü bakımından sıkça tartışılmaktadır. Geçmişte devletin Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki uygulamalarını veya Kürtleri ilgilendiren diğer konulara ilişkin politikalarını eleştiren pek çok kişi bu maddeden dolayı yargılanmıştır. Hem anayasa yapım süreci için hem de yeni bir çözüm ve barış süreci için Kürt Sorununun etrafıca konuşulması ve tartışılması gereklidir. Bu noktada basın özgürlüğünün ve medyanın rolü kritiktir. Halkın bu mevzular konusunda sağlıklı bilgi edinebilmesi için basın ve medyanın özgür bir biçimde hareket etmesi ve olanları halka aktarması şarttır. Ancak medyanın büyük bir kısmının siyasi iktidarın kontrolünde olduğu çoğu insan tarafından belirtilmektedir. Türkiye basın özgürlüğü noktasında 180 ülke arasında 149. sırada bulunmaktadır.³⁷ Gazetecilerin sistematik olarak hukuki, ekonomik ve fiziksel şiddete maruz bırakılması demokrasi açısından ciddi bir sıkıntı olup barışın önündeki engellerden biridir.³⁸ Basın özgürlüğü olmadan yeni bir barış sürecine giden yolda yürümek mümkün olmayacaktır.

AB 2023 Türkiye raporunda sivil toplum üzerindeki baskıların sürdüğü ve olağanüstü hal dönemi düzenlemeleri ve uygulamalarının sivil toplum faaliyetlerini sınırlandırdığı belirtilmiştir. İnsan hakları savunucuları ve sivil toplum kuruluşlarına yönelik negatif tutumlar, özellikle terörle ilişkilendirilmeleri, ciddi bir problem

36 BTI 2022 Country Report - Turkey.

37 <https://rsf.org/en/country/turkey>

38 <https://rsf.org/en/police-violence-against-journalists-turkey-must-stop>; <https://rsf.org/en/turkey-must-stop-using-state-advertising-allocation-penalise-critical-media>; <https://rsf.org/en/nationalist-threats-against-turkish-journalists-and-media-critical-government>; <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2021/04/can-independent-journalism-fight-back-in-turkey/>

larly their association with terrorism, remain a serious problem.³⁹ The report also criticized the lack of civilian oversight of the security sector and military expenditure, and the fact that security sector personnel benefit from a culture of impunity.⁴⁰ A democratic environment and a strong civil society are essential for the resolution of the Kurdish Question. This is because resolution and peace processes cannot be imposed on the public in a top-down manner. The peace achieved as a result of such a process cannot be long-term and lasting.

As important as it is for political actors to be courageous and decisive, it is equally important to involve the public in these processes at certain points, and motivate them to take ownership of peace. Civil society will play an important role at this point. Explaining the solution and peace to people at the grassroots level, organizing activities to alleviate their concerns and ensuring their involvement in the process are just a few of the tasks at hand. In order for this function to be realized, the obstacles to freedom of assembly and demonstrations and the pressures on civil society must be removed. In order for the detailed discussions required for the resolution of the Kurdish Question to take place in a healthy manner, it is essential that people have access to the truth about both the past and the present and can speak freely about it. Otherwise, it will not be possible for the people to reconcile, and embrace peace.

Reforms and steps taken to change legislation and practice will also contribute to Turkey's democratization. Democracy, human rights and the rule of law are closely interrelated concepts. Improvements in one will positively affect the others. Improvements in these three areas will also have a positive impact on development and the economy. Turkey needs to reform these three areas in order to resolve its current economic problems. As a matter of fact, Minister of Justice Tunç stated that work on the 'Judicial Reform Strategy Document and Human Rights Action Plan', which is expected to be announced in January 2024, is ongoing.⁴¹ However, apart from Mr. Tunç's statements, the public is not informed about the content of this judicial reform. This situation is also remarkable in terms of the relationship between law and politics. This is because it is incompatible with democracy that laws regulating social life, crimes and punishments are prepared only by the political will and enacted in parliament without the knowledge of the public. The steps

39 https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/SWD_2023_696%20T%C3%BCrkiye%20report.pdf

40 *Ibid.*

41 <https://www.trthaber.com/haber/gundem/bakan-tunc-67-maddelik-yargi-paketi-ocak-ayinda-aciklanacak-818866.html>

olmaya devam etmektedir.³⁹ Raporda güvenlik sektörünün ve askeri harcamaların sivil gözetiminin mümkün olmaması ve güvenlik sektörü personelinin cezasızlık kültüründen yararlandırılması da eleştirilmiştir.⁴⁰ Kürt Sorununun çözümü için demokratik bir ortam ve güçlü bir sivil toplum olmazsa olmaz niteliktedir. Çünkü çözüm ve barış süreçleri tepeden inme biçimde halka zorla kabul ettirilemez. Bu tarz bir süreç sonucunda ulaşılan barış uzun vadeli ve kalıcı olamaz.

Siyasi aktörlerin cesur davranması ve kararlı olması ne kadar önemliyse halkın bu süreçlere belli noktalarda dâhil edilmesi ve barışı sahiplendirme konusunda motive edilmesi de o kadar önemlidir. Bu noktada sivil toplum önemli bir rol oynayacaktır. Tabanda insanlara çözüm ve barışı anlatmak, onların kaygılarını giderecek etkinlikler yapmak ve sürece dâhil olmalarını sağlamak bunlardan bir kaçıdır. Bu fonksiyonun gerçekleşebilmesi için toplantı ve gösteri yürüyüşü özgürlüğünün önündeki engellerin ve sivil toplum üzerindeki baskıların kaldırılması gerekir. Kürt Sorununun çözümü için gereken detaylı tartışmaların sağlıklı bir biçimde gerçekleşebilmesi için insanların hem geçmişe hem de bugüne yönelik hakikatlere ulaşabilmesi ve bunlar üzerine özgürce konuşabilmesi elzemdir. Aksi takdirde halkın uzlaşması ve barışı sahiplenmesi mümkün olmayacaktır.

Mevzuat ve uygulamanın değiştirilmesi yönünde yapılacak reformlar ve atılan adımlar Türkiye'nin demokratikleşmesine de katkı sunacaktır. Demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü birbirleriyle çok sıkı ilişki içerisinde olan kavramlardır. Birinde gerçekleşen düzelmeler diğerlerini de pozitif yönde etkileyecektir. Ayrıca bu üç alandaki iyileşmeler kalkınma ve ekonomi üzerinde de olumlu bir etki oluşturacaktır. Türkiye'nin mevcut ekonomik problemleri çözebilmesi için bu üç alanda reform yapması gerekmektedir. Nitekim 2024 Ocak ayında açıklanması beklenen 'Yargı Reformu Strateji Belgesi ve İnsan Hakları Eylem Planı' ile ilgili çalışmaların devam ettiği Adalet Bakanı Tunç tarafından ifade edilmiştir.⁴¹ Ancak Sayın Tunç'un açıklamaları dışında bu yargı reformunun içeriği hakkında kamuoyu bilgi sahibi değildir. Bu durum hukuk-siyaset ilişkisi açısından da dikkat çekicidir. Çünkü toplum hayatı ile suç ve cezaları düzenleyen yasaların kamuoyunun bilgisi dâhilinde olmadan sadece siyasi irade tarafından hazırlanıp parlamentoda kanunlaştırılması demokrasi ile bağdaşmamaktadır. Halkın gündeminde olan hukuki

39 https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/SWD_2023_696%20T%C3%BCrkiye%20report.pdf

40 *Ibid.*

41 <https://www.trthaber.com/haber/gundem/bakan-tunc-67-maddelik-yargi-paketi-ocak-ayinda-aciklanacak-818866.html>

to be taken in order to resolve the legal problems on the public agenda should be discussed in the media, academia and society, and should be enacted as a result of a democratic process.

When we consider legal obstacles from the perspective of democracy, Turkey's centralization problem and local governments are critical for a new solution and peace process. Although the most prominent problem regarding local governance is the appointment of trustees, centralization in general should be scaled back, and a decentralized administration approach should be adopted. Today, one of the requirements of democracy is the strengthening of decentralization. When this form of governance is adopted, the opportunities for the public to participate in governance will be increased, delays caused by centralization in public services will be compensated, public services will be provided more efficiently and effectively in response to local needs, and local problems will be solved more quickly. In fact, the empowerment of local governments is not only related to the Kurdish Question. It is acknowledged that excessive centralization is incompatible with democratic principles and that strengthening local governments will increase efficiency in the provision of public services. Since it is not possible to solve local problems quickly and effectively from a single center, it is of great importance for local people that administrations that know the local area and have the capacity to produce an appropriate solution take on this responsibility.

For local democracy to exist, it is essential that people have a say in solving the problems in the regions where they live, participate in decision-making processes and oversee the implementation of policies. This is important not only for Kurdish-populated regions but also for all provinces and districts of Turkey. Solving all local problems from the center causes many difficulties in practice. Plans and programs developed by units that are not familiar with local dynamics and conditions lead to both the implementation of wrong policies and delays. Therefore, the empowerment of local governments will not only contribute to the resolution of the Kurdish Question, but will also contribute to Turkey's development and the improvement of public services. In this context, it is necessary to amend Article 123 of the Constitution and the following section on 'Administration' and to strengthen local governments. In fact, Turkey signed the Council of Europe Charter of Local Self-Government with reservations to some articles. The removal of these reservations and the full implementation of the Charter will contribute to the strengthening of local governments.

problemleri çözmeye yönelik atılacak adımlar gerek medyada gerek akademide gerekse de toplumda tartışılabilmesi ve demokratik bir süreç sonucunda yasalaşmalıdır.

Hukuki engelleri demokrasi perspektifinden ele aldığımızda Türkiye'nin merkezîyetçilik sorunu ve yerel yönetimler konusu yeni bir çözüm ve barış süreci için kritik öneme sahiptir. Yerel yönetime ilişkin en öne çıkan problem kayyum atamaları olsa da genel olarak merkezîyetçilik yumuşatılmalı ve adem-i merkezîyetçi bir yönetim anlayışı benimsenmelidir. Günümüzde demokrasinin gereklerinden bir tanesi yerinden yönetimlerin güçlendirilmesidir. Bu yönetim biçimi benimsendiğinde halkın yönetime katılma imkânları arttırılacak, kamu hizmetlerinde merkezîyetçiliğin sebep olduğu gecikmeler telafi edilecek, kamu hizmetleri yerel ihtiyaçlara cevap verecek şekilde daha verimli ve etkin biçimde sağlanacak ve yereldeki sorunlar daha hızlı bir biçimde çözülecektir. Aslında yerel yönetimlerin güçlendirilmesi sadece Kürt Sorunu ile alakalı değildir. Aşırı merkezîyetçiliğin demokratik ilkelerle bağdaşmadığı ve yerel yönetimlerin güçlendirilmesinin kamu hizmetlerinin sunumunda verimliliği arttıracağı kabul edilmektedir. Yereldeki sorunların tek bir merkezden hızlı ve etkin bir biçimde çözülmesi pek mümkün olmadığından yereli bilen ve uygun bir çözüm üretme kapasitesi olan yönetimlerin bu sorumluluğu üstlenmesi yerel halk açısından büyük önem taşımaktadır.

Yerel demokrasinin var olabilmesi için insanların yaşadığı bölgelerdeki sorunların çözümünde söz sahibi olması, karar süreçlerine katılması ve belirlenen politikaların uygulanmasında gözetim yapabilmesi şarttır. Bu sadece Kürt nüfusun yoğunlaştığı bölgeler için değil Türkiye'nin tüm il ve ilçeleri için önemlidir. Yereldeki tüm sorunların merkezden çözülmesi uygulamada pek çok zorluğa sebep olmaktadır. Yerel dinamikleri ve koşulları bilmeyen birimler tarafından oluşturulan plan ve programlar hem yanlış politikaların uygulanmasına hem de gecikmelere yol açmaktadır. Bu yüzden yerel yönetimlerin güçlendirilmesi Kürt Sorununun çözümüne katkı sağlayacağı gibi Türkiye'nin kalkınmasına ve kamu hizmetlerinin iyileştirilmesine de fayda sunacaktır. Bu bağlamda Anayasamızın 123. maddesi ve devamında düzenlenen 'İdare' kısmında değişiklikler yapılması ve yerel yönetimlerin güçlendirmesi gerekmektedir. Aslında Türkiye Avrupa Konseyi Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nı bazı maddelere çekince koyarak imzalanmıştır. Bu çekincelerin kaldırılması ve Şartın tam olarak uygulanması yerel yönetimlerin güçlendirilmesine katkı sunacaktır.

CONCLUSION AND RECOMMENDATIONS

It is evident that Turkey is going through a difficult period economically, socially and politically and that the Kurdish Question remains of paramount importance alongside existing problems. Turkey has been criticized for violations of fundamental rights and freedoms, particularly freedom of expression, freedom of assembly and freedom of the press.⁴² It ranks at the bottom of international indices of the rule of law, democracy and press freedom and is on a downward trend in these areas. The repression of journalists, activists and political opponents is also frequently criticized. Moreover, various surveys conducted in Turkey show that the public does not trust the judiciary. In this respect, it is possible to say that Turkey has serious problems with law and justice. The alarming state of the judiciary in the country is also critical for the solution of the Kurdish Question and the establishment of peace. In order to solve these problems, various reforms on democracy, human rights and the rule of law are necessary.

Although it is not possible to predict whether the democratic opening and peace processes that started in 2009 for the solution of the Kurdish Question and were shelved in 2015 will be revived in the near future, the possibility of a new process should not be ignored. Turkish politics has witnessed rapid changes before, and it is likely that a new solution and peace process will begin. It is therefore necessary to analyze the legal opportunities and obstacles on the road to peace and to be prepared for a possible process. As detailed above, the emphasis on democracy, human rights and the rule of law in the legislation is an important opportunity for Turkey. Although there are serious problems in the implementation of these provisions, the readiness of these provisions in the legislation is promising. Moreover, a possible constitution-making process has the potential to open new doors for the solution of the Kurdish Question. Since constitution-making processes require a thor-

⁴² BTI 2022 Country Report - Turkey.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye'nin ekonomik, sosyal ve politik açıdan zor bir dönemden geçtiği ve Kürt Sorununun mevcut problemler yanında önemini koruduğu ortadadır. Türkiye ifade özgürlüğü, toplantı ve gösteri yürüyüşü özgürlüğü ve basın özgürlüğü başta olmak üzere temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilmesi nedeniyle eleştirilere maruz kalmaktadır.⁴² Uluslararası ölçekte yapılan hukukun üstünlüğü, demokrasi ve basın özgürlüğü endekslerinde son sıralarda yer almakta olup bu alanlarda bir düşüş trendi içerisindedir. Gazeteciler, aktivistler ve siyasi muhaliflere yönelik baskı da sıkça eleştirilmektedir. Ayrıca Türkiye'de yapılan çeşitli anketler de halkın yargıya güvenmediğini ortaya koymaktadır. Bu bakımdan Türkiye'nin hukuk ve adalet konusunda ciddi sıkıntılar yaşadığını söylemek mümkündür. Ülkede yargının alarm veriyor olması Kürt Sorununun çözümü ve barışın sağlanması açısından da kritik öneme sahiptir. Bahsedilen problemlerin çözülebilmesi için demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü konusunda çeşitli reformlar yapılması gereklidir.

Kürt Sorununun çözümü için 2009'da başlayan ve 2015'te rafa kaldırılan açılım ve barış süreçlerinin yakın gelecekte yeniden gündeme gelip gelmeyeceğini tahmin etmek mümkün olmasa da yeni bir sürecin başlama ihtimali göz ardı edilmemelidir. Türkiye siyaseti hızlı değişimlere daha önce de sahne olmuştur ve yeni bir çözüm ve barış sürecinin başlaması muhtemeldir. Bu yüzden barışa giden yoldaki hukuki fırsat ve engelleri analiz etmek ve muhtemel bir sürece hazırlıklı olmak gerekmektedir. Yukarıda detaylı bir biçimde anlatıldığı üzere mevzuattaki demokrasi, insan hakları ve hukuk devleti vurgusu Türkiye için önemli bir fırsattır. Her ne kadar bu hükümlerin uygulanmasında ciddi sıkıntılar olsa da mevzuatta bu düzenlemelerin hazır olması umut vericidir. Ayrıca muhtemel bir anayasa yapım süreci Kürt Sorununun çözümü için yeni kapılar aralama potansiyeline sahiptir. Anayasa yapım

⁴² BTI 2022 Country Report - Turkey.

ough discussion of all issues concerning the society, Turkey's deep-rooted problems will also be put on the table. In this context, the Kurdish Question will also be part of the social negotiations. Finally, the current government's declarations of intent to rapprochement with Europe can also be seen as a legal opportunity. Democracy, human rights and the rule of law are of paramount importance for the EU, and legal reforms will be inevitable if Turkey's accession process is revitalized.

As explained in part four, there are many legal obstacles on the road to peace. Although there are various problems in the legislation, the main problem is the way the rules of law are applied. There is a serious decline in Turkey in terms of separation of powers, judicial independence, rule of law, etc. and the functioning of the judiciary causes serious problems. The damage to the sense of justice and the decline in trust in the judiciary to alarming levels are worrisome both for the society in general and for the Kurds. There is a lack of trust in legal institutions in particular and state institutions in general. It is essential to rebuild the trust of both Kurds and the public in general in these institutions. In order to restore public trust in justice and institutions, both the institutions and their functioning need to be corrected. Building this trust is also essential in order to remove the legal obstacles to a possible resolution and peace process.

The Venice Commission defines the rule of law as "a predictable legal system in which everyone is treated by decision-makers with dignity, equality, reasonableness and in accordance with the law, with the possibility to appeal against decisions to independent and impartial courts".⁴³ The surveys mentioned above show that people in Turkey do not believe in the existence of the rule of law. The majority of people think that the rule of law is not applied equally to everyone, and that the judiciary is not independent, which leads us to conclude that the rule of law is not functioning in Turkey. Furthermore, according to the Commission, the main necessary elements of the rule of law are: **(1)** Legality, including a transparent, accountable and democratic law-making process; **(2)** Legal certainty; **(3)** Prohibition of arbitrariness; **(4)** Access to justice before independent and impartial courts whose competence

süreçleri toplumu ilgilendiren her türlü konunun etraflıca konuşulmasını gerektirdiği için Türkiye'nin köklü problemleri de masaya yatırılacaktır. Kürt Sorunu da bu bağlamda toplumsal müzakerelerin bir parçası olacaktır. Son olarak, mevcut hükümetin Avrupa ile yeniden yakınlaşma yönündeki irade beyanları da hukuki açıdan birer fırsat olarak değerlendirilebilir. AB açısından demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü büyük önem taşımaktadır ve Türkiye'nin üyelik süreci yeniden canlandırılırsa bu kapsamda hukuki reformların yapılması kaçınılmaz olacaktır.

Dördüncü bölümde anlatıldığı üzere barışa giden yolda pek çok hukuki engel bulunmaktadır. Mevzuatta çeşitli sıkıntılar olmakla birlikte temel sorun hukuk kurallarının uygulanış biçimindedir. Türkiye'de güçler ayrılığı, yargı bağımsızlığı, hukuk devleti vb. konularda ciddi bir gerileme vardır ve yargının işleyişi ciddi problemlere sebep olmaktadır. Adalet duygusunun zedelenmesi ve yargıya güvenin endişe verici seviyelere düşmesi hem toplumun geneli için hem de Kürtler için kaygı vericidir. Özelde hukuk kurumlarına genelde ise devlet kurumlarına karşı bir güvensizlik söz konusudur. Hem Kürtlerin hem de genel olarak halkın bu kurumlara güvenini yeniden inşa etmek elzemdir. Toplumun adalete ve kurumlara güvenini tesis etmek için hem kurumların hem de işleyişin düzeltilmesi gerekmektedir. Muhtemel bir çözüm ve barış sürecinin önündeki hukuki engellerin kaldırılması için de bu güvenin inşası şarttır.

Venedik Komisyonu hukuk devletini "herkesin karar vericiler tarafından onurlu, eşit, makul, hukuka uygun bir şekilde muameleye tabi tutulduğu, kararlara karşı bağımsız ve tarafsız mahkemelere başvurma olanağının sağlandığı öngörülebilir bir hukuk sistemi"⁴³ olarak tanımlar. Yukarıda bahsedilen anketler Türkiye'de insanların hukuk devletinin varlığına inanmadığını göstermektedir. Halkın çoğunluğu hukuk kurallarının herkese eşit uygulanmadığını ve yargının bağımsız olmadığını düşünmektedir ve bu bizi Türkiye'de hukuk devletinin işlemediği sonucuna götürmektedir. Ayrıca, Komisyona göre hukuk devletinin gerekli ana unsurları şunlardır: **(1)** Şeffaf, hesap verilebilir ve demokratik bir kanun yapım sürecini içeren kanunilik, **(2)** Hukuki belirlilik **(3)** Keyfilik yasağı **(4)** Yetkileri idari işlemlerin yargı dene-

⁴³ [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2016\)007-tur](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2016)007-tur)

⁴³ [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2016\)007-tur](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2016)007-tur)

includes judicial review of administrative acts; (5) Respect for human rights; and (6) Non-discrimination and equality before the law".⁴⁴ When we evaluate these, we cannot reach a positive conclusion for Turkey.

First of all, law-making processes are far from having the characteristics mentioned by the Commission. In general, laws drafted by the ruling bloc are enacted without the opportunity to be discussed in parliament or in society. Especially the practice called 'omnibus law'⁴⁵ is incompatible with democracy and the rule of law. In addition, some issues that should be regulated by law are made part of the law through presidential decrees. There are also serious problems with the second element, legal certainty. As mentioned above, the vague language and broad interpretation of some laws constitute a serious obstacle to legal certainty. In addition, in violation of the principle of 'no crime and punishment without law', the criminalization of certain acts that are not defined as crimes is incompatible with the principle of legal certainty. The third element, arbitrariness, does not present a bright picture. Arbitrary practices are frequently encountered in the application of legal rules. For example, the identity of the person and the nature of the crime (political crime or ordinary crime) are often decisive in the application of the arrest measure. In addition, when we consider the fines imposed on media organizations, permits given to demonstrations, etc., it can be said that there is a double standard in the approach.

The fourth element, access to justice before independent and impartial courts, is also problematic. Due to the structure of the Council of Judges and Prosecutors, this institution lacks the ability to act freely. The lack of independence of this institution, which regulates the personal rights of judges and prosecutors, especially their appointment and transfer, directly affects the independence and impartiality of judges and prosecutors. In addition, the long duration of the cases and the costs cause a detrimental state of affairs in terms of access to justice. In order to understand Turkey's situation with respect to the fifth element, respect for human rights, the statistics of the ECHR, reports of international, regional and national human rights organizations and international indices will suffice. Statistics, reports and indices are consistent with each

⁴⁴ *Ibid.*

⁴⁵ A type of law that regulates unrelated issues or amends various laws.

timini de kapsayan bağımsız ve tarafsız mahkemeler önünde adalete erişim (5) İnsan haklarına saygı; ile (6) Ayrımcılık yasağı ve hukuk önünde eşitlik".⁴⁴ Bunları değerlendirdiğimizde de Türkiye açısından pek olumlu bir sonuca varılamamaktadır.

İlk olarak kanun yapım süreçleri Komisyonun bahsettiği özellikleri taşımaktan oldukça uzaktır. Genelde iktidar bloğu tarafından hazırlanan kanunlar mecliste ya da toplumda tartışılma imkânı bulmadan yasalaşmaktadır. Özellikle 'torba kanun'⁴⁵ adı verilen uygulama demokrasi ve hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmamaktadır. Bunun yanında kanunla düzenlenmesi gereken bazı konular cumhurbaşkanlığı kararnameleri ile hukukun bir parçası haline getirilmektedir. İkinci unsur olan hukuki belirlilik konusunda da ciddi sorunlar vardır. Yukarıda bahsedildiği üzere bazı kanunların muğlak bir dilinin olması ve oldukça geniş biçimde yorumlanması hukuki belirliliğin önünde ciddi bir engel teşkil etmektedir. Ayrıca 'kanunsuz suç ve ceza olmaz' ilkesine aykırı bir biçimde suç olarak belirlenmemiş bazı fiillerin suç kapsamında değerlendirilmesi hukuki belirlilik ilkesiyle bağdaşmamaktadır. Üçüncü unsur olan keyfilik noktasında da önümüze parlak bir tablo yoktur. Hukuk kurallarının uygulanmasında keyfi uygulamalara sıkça rastlanmaktadır. Örneğin tutuklama tedbirinin uygulanmasında kişinin kimliği ve suçun niteliği (siyasi suç ya da adi suç) çoğunlukla belirleyici olmaktadır. Bunun dışında medya kuruluşlarına kesilen cezalar, gösteri yürüyüşlerine verilen izinler vs. düşünüldüğünde çifte standartlı bir yaklaşımın olduğu söylenebilir.

Dördüncü unsur olan bağımsız ve tarafsız mahkemeler önünde adalete erişim noktasında problemler yaşanmaktadır. Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nun yapısı gereği bu kurum özgürce hareket etme kabiliyetinden yoksundur. Hâkim ve savcılarının atanma ve tayin başta olmak üzere özlük haklarını düzenleyen bu kurumun bağımsız olmaması hâkim ve savcılarının bağımsızlık ve tarafsızlığını da doğrudan etkilemektedir. Ayrıca davaların çok uzun sürmesi ve masraflar adalete erişim noktasında olumsuz bir tabloya sebep olmaktadır. Beşinci unsur olan insan haklarına saygı noktasında Türkiye'nin durumunu anlamak için AIHM istatistikleri, uluslararası, bölgesel ve ulusal insan hakları kuruluşlarının raporları ve uluslararası endeksler yeterli olacak-

⁴⁴ *Ibid.*

⁴⁵ A type of law that regulates unrelated issues or amends various laws.

other and show that Turkey's human rights record is alarming. As a matter of fact, the gravity of the situation will be understood when it is taken into consideration that the number of individual applications to the Constitutional Court exceeds half a million.⁴⁶ When the sixth and final element is evaluated, it will be seen that there are problems with the prohibition of discrimination and equality before the law, as in the other elements. Turkey is frequently criticized for its discriminatory policies regarding different identities. As a matter of fact, as mentioned in the element of arbitrariness, the rules of law are not applied equally and fairly to everyone. When the six elements that the Venice Commission considers necessary for the rule of law are evaluated, it can be concluded that Turkey has serious problems and deficiencies in terms of becoming a state of law. In order to resolve the Kurdish Question and ensure peace, these problems must be urgently addressed and the requirements of being a state of law must be fulfilled.

In order to solve the problems in the judiciary, it is necessary to create a roadmap and meticulously design reforms. These reforms should not be carried out with a centralist approach and solely by the government, but through negotiations involving all stakeholders (experts, academics, civil society organizations, political parties, etc.). Therefore, it would be beyond the scope of this study to show all the steps needed to remove the legal obstacles to peace. However, some concrete recommendations will be listed in order to contribute to future discussions and policies. These are;

- **Democratization of legislation:** All laws and legal regulations, especially the Constitution, should be reviewed and harmonized with international law and democratic principles.
- **Correction of legal practices:** The rules of law must be guaranteed to apply equally to all without discrimination. To ensure this, the independence of the judiciary and the guarantee of judgeship are essential. Otherwise, judges and prosecutors will be influenced by the executive when applying the rule of law.

tır. İstatistikler, raporlar ve endeksler birbirleriyle uyumludur ve Türkiye'nin insan hakları karnesinin alarm verici boyutta olduğunu göstermektedir. Nitekim AYM'ye yapılan bireysel başvuru rakamlarının yarım milyonu aştığı göz önüne alındığında durumun vahameti anlaşılacaktır. Altıncı ve son unsur değerlendirildiğinde ayrımcılık yasağı ve hukuk önünde eşitlik noktasında diğer unsurlarda olduğu gibi problemlerin olduğu görülecektir. Türkiye farklı kimliklere ilişkin ayrımcı politikaları nedeniyle sıkça eleştirilmektedir. Nitekim keyfilik unsurunda bahsedildiği üzere hukuk kuralları herkese eşit ve adil bir biçimde uygulanmamaktadır. Venedik Komisyonunun hukuk devleti için gerekli gördüğü altı unsur değerlendirildiğinde Türkiye'nin hukuk devleti olma noktasında çok ciddi sıkıntı ve eksiklikleri olduğu sonucuna varılabilir. Kürt Sorununun çözümü ve barışın sağlanması için bu sorunlar ivedilikle giderilmeli ve hukuk devleti olmanın gerekleri yerine getirilmelidir.

Yargı konusundaki problemleri çözmek için bir yol haritası oluşturmak ve reformları titizlikle tasarlamak gerekmektedir. Bu reformlar merkezîyetçi bir anlayışla ve salt iktidar eliyle değil tüm paydaşları (uzmanlar, akademisyenler, sivil toplum kuruluşları, siyasi partiler vb.) kapsayacak bir biçimde müzakere edilerek yürütülmelidir. Dolayısıyla barışın önündeki hukuki engelleri kaldırmak için gereken tüm adımları göstermek bu çalışmanın kapsamını aşacaktır. Ancak gelecekteki tartışmalara ve politikalara katkı sunmak amacıyla bazı somut öneriler sıralanacaktır. Bunlar;

- **Mevzuatın demokratikleştirilmesi:** Anayasa başta olmak üzere tüm kanunlar ve hukuki düzenlemeler gözden geçirilerek uluslararası hukuk ve demokrasi ilkeleriyle uyumlu hale getirilmelidir.
- **Hukuk uygulamalarının düzeltilmesi:** Hukuk kurallarının ayrımcılık yapılmaksızın herkese eşit bir biçimde uygulanması garanti altına alınmalıdır. Bunu sağlayabilmek için yargı bağımsızlığı ve hâkimlik teminatının sağlanması şarttır. Aksi takdirde hâkim ve savcılar hukuk kurallarını uygularken yürütmenin etkisinde kalacaklardır.

⁴⁶ <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/anayasa-mahkemesine-bireysel-basvuru-sayisi-551-bini-asti/3022685#:~:text=Y%C3%BCksek%20Mahkemenin%2023%20Eyl%C3%BCl%202012,bin%20156%20bireysel%20ba%C5%9Fvuru%20yap%C4%B1d%C4%B1>

⁴⁶ <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/anayasa-mahkemesine-bireysel-basvuru-sayisi-551-bini-asti/3022685#:~:text=Y%C3%BCksek%20Mahkemenin%2023%20Eyl%C3%BCl%202012,bin%20156%20bireysel%20ba%C5%9Fvuru%20yap%C4%B1d%C4%B1>

• **Implementation of human rights:** The State needs to fully meet its obligations to respect, protect and fulfill human rights. The fulfilment of these obligations should proceed in parallel with democratization and the establishment of the rule of law. The implementation of these obligations should be strictly monitored.

• **Reforming institutions and personnel:** Training of justice personnel on human rights, rule of law, democracy, peace, transparency, etc. is crucial for the transformation of institutions. The functioning of institutions in accordance with democratic principles must be guaranteed. For this purpose, auditing and monitoring, both within the state mechanism and by independent organizations, is of great importance.

• **Democratization:** Turkey's democratization requires many steps. These include strengthening civil society, paving the way for checks and balances, strengthening the Turkish Parliament, democratizing institutions, removing pressure on individuals and institutions, guaranteeing freedom of the press and freedom of expression, and strengthening the culture of democracy.

• **Ensuring transparency and fighting corruption:** Fighting corruption and ensuring transparency in the public sector is essential for democratization and the rule of law. In order to achieve this, public personnel must be employed on merit, and audits and inspections must be carried out by both public and independent institutions. The media plays an important role in ensuring transparency and combating corruption. Therefore, freedom of the press must be guaranteed.

• **Accountability mechanisms:** The widespread culture of impunity in Turkey has almost become the rule when it comes to the security sector. Democratization of elements of the security sector and civilian oversight of this sector are essential for ensuring accountability. Given that the public in general, and Kurds in particular, have the most contact with law enforcement, it is essential that law enforcement personnel operate within the framework of democratic principles and human rights. The way to guarantee this is through ensuring accountability.

• **İnsan haklarının uygulanması:** Devletin insan hakları bağlamında saygı duyma, koruma ve yerine getirme yükümlülüklerini eksiksiz bir biçimde sağlaması gerekmektedir. Bu yükümlülüklerin yerine getirilmesi demokratikleşme ve hukukun üstünlüğünün tesis edilmesi ile paralel bir biçimde ilerlemelidir. Bu yükümlülüklerin uygulamaya konulup konulmadığı sıkı bir şekilde takip edilmelidir.

• **Kurumların ve personelin ıslahı:** Adalet mekanizmasında görevli personele insan hakları, hukukun üstünlüğü, demokrasi, barış, şeffaflık vb. konularda eğitimler verilmesi kurumların dönüştürülmesi açısından çok önemlidir. Kurumların demokratik ilkelere uygun bir biçimde işleyişi garanti altına alınmalıdır. Bunun için hem devlet mekanizması içinde hem de bağımsız kuruluşlarca denetim ve gözetim yapılması büyük önem taşımaktadır.

• **Demokratikleşme:** Türkiye'nin demokratikleşmesi için pek çok adım atılması gerekmektedir. Bunlardan bazıları sivil toplumun güçlendirilmesi, denge-denetim mekanizmalarının önünün açılması, TBMM'nin güçlendirilmesi, kurumların demokratikleştirilmesi, kişi ve kurumlar üzerindeki baskının ortadan kaldırılması, basın ve ifade hürriyetinin garanti altına alınması ve demokrasi kültürünün güçlendirilmesidir.

• **Şeffaflığın sağlanması ve yolsuzlukla mücadele:** Demokratikleşmeyi sağlamak ve hukuk devleti olabilmek için yolsuzlukla mücadele edilmesi ve kamuda şeffaflığın sağlanması elzemdir. Bunu başarabilmek için öncelikle kamu personelinin liyakate dayalı bir biçimde istihdam edilmesi ve hem kamu hem de bağımsız kurumlar tarafından denetim ve gözetim yapılması gerekmektedir. Şeffaflığın sağlanmasında ve yolsuzlukla mücadelede medyanın rolü büyüktür. Bu yüzden basın özgürlüğünün garanti altına alınması şarttır.

• **Hesap verilebilirlik mekanizmaları:** Türkiye'de yaygın olan cezasızlık kültürü güvenlik sektörü söz konusu olduğunda neredeyse kural haline gelmiştir. Güvenlik sektörü unsurlarının demokratikleştirilmesi ve bu sektörün sivil denetimi hesap verilebilirliğin sağlanması açısından olmazsa olmaz niteliktedir. Genel olarak halkın, özellikle de Kürtlerin en çok kolluk kuvvetleri ile temas kurduğu düşünüldüğünde kolluk

• **Judicial independence and the guarantee of judgeship:** The composition of the Council of Judges and Prosecutors should be changed. Under the current system, the Minister of Justice and the Undersecretary of the Ministry of Justice are members of the Council. In addition, the President of the Republic and the parliament have an active role in appointing the members of the Council. In order for judges and prosecutors to act independently, the Council must be made independent from the legislature and the executive. In addition, the legislature and the executive should be prevented from expressing their opinions on judicial processes and expressing their will to take certain decisions.

• **A pluralist and democratic constitution:** If the will to draft a civilian constitution is to be put into practice, the process must be well designed. In order to draft a pluralist and democratic constitution that will have the character of a social contract, the process should be carried out in a participatory, transparent and deliberative manner. Constitution-making should not be rushed and society should be given the opportunity to deliberate on the new text. Constitutions are different from other legal instruments and both their creation and amendment are very demanding. Therefore, the time needed for the process should be used and constitution-making should not be a fait accompli.

kuvvetleri personelinin demokratik ilkeler ve insan hakları çerçevesinde faaliyetlerini yürütmesi elzemdir. Bunu garanti altına almanın yolu da hesap verilebilirliğin sağlanmasından geçmektedir.

• **Yargı bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı:** Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nun yapısı değiştirilmelidir. Mevcut sistemde Adalet Bakanı ile Adalet Bakanlığı Müsteşarı kurulun üyesidir. Ayrıca Cumhurbaşkanı ve meclisin Kurul üyelerinin atanmasında etkin bir rolü vardır. Hâkim ve savcılar bağımsız hareket edebilmesi için Kurulun yasama ve yürütmeden bağımsızlaştırılması şarttır. Ayrıca yasama ve yürütmenin yargı süreçleri hakkında fikir beyan etmelerinin ve belirli kararların alınması noktasında iradelerini açık etmelerinin önüne geçilmelidir.

• **Çoğulcu ve demokratik bir anayasa:** Sivil bir anayasa yapma iradesi uygulamaya geçirilecek olursa bu sürecin iyi tasarlanması şarttır. Toplum sözleşmesi niteliği taşıyacak çoğulcu ve demokratik bir anayasa yapılabilmesi için sürecin katılımcı, şeffaf, müzakereci bir yaklaşımla ilerletilmesi gerekmektedir. Anayasa yapımı konusunda aceleci davranılmamalı ve yeni metnin ortaya çıkması için toplumda yeterince müzakere edilmesine fırsat verilmelidir. Anayasalar diğer hukuki düzenlemelerden farklıdır ve hem oluşturulmaları hem de değiştirilmeleri oldukça meşakkatlidir. Bu yüzden süreç için ihtiyaç duyulan zaman kullanılmalı ve anayasa yapımı oldubittiye getirilmemelidir.

DPI AIMS AND OBJECTIVES

Aims and objectives of DPI include:

- To contribute to broadening bases and providing new platforms for discussion on establishing a structured public dialogue on peace and democracy building.
- To provide opportunities, in which different parties are able to draw on comparative studies, analyse and compare various mechanisms used to achieve positive results in similar cases.
- To create an atmosphere whereby different parties share knowledge, ideas, concerns, suggestions and challenges facing the development of a democratic solution in Turkey and the wider region.
- To support, and to strengthen collaboration between academics, civil society and policy-makers.
- To identify common priorities and develop innovative approaches to participate in and influence democracy-building.
- Promote and protect human rights regardless of race, colour, sex, language, religion, political persuasion or other belief or opinion.

DPI aims to foster an environment in which different parties share information, ideas, knowledge and concerns connected to the development of democratic solutions and outcomes. Our work supports the development of a pluralistic political arena capable of generating consensus and ownership over work on key issues surrounding democratic solutions at political and local levels.

We focus on providing expertise and practical frameworks to encourage stronger public debates and involvements in promoting peace and democracy building internationally. Within this context DPI aims to contribute to the establishment of a structured public dialogue on peace and democratic advancement, as well as to widen and create new existing platforms for discussions on peace and democracy building. In order to achieve this we seek to encourage an environment of inclusive, frank, structured discussions whereby different parties are in the position to openly share knowledge, concerns and suggestions for democracy building and strengthening across multiple levels.

DPI's objective throughout this process is to identify common priorities and develop innovative approaches to participate in and influence the process of finding democratic solutions. DPI also aims to support and strengthen collaboration between academics, civil society and policy-makers through its projects and output. Comparative studies of relevant situations are seen as an effective tool for ensuring that the mistakes of others are not repeated or perpetuated. Therefore we see comparative analysis of models of peace and democracy building to be central to the achievement of our aims and objectives.

DEMOKRATİK GELİŞİM ENSTİTÜSÜ'NÜN AMAÇLARI VE HEDEFLERİ

DPI'nın amaçları ve hedefleri:

- Barışın ve demokrasinin inşası üzerine yapılandırılmış bir kamusal diyalogun oluşması için gerekli olan tartışma ortamının geliştirilmesi ve genişletilmesi.
- Farklı kesimlerin karşılaştırmalı çalışmalar vesilesiyle bir araya gelerek, farklı dünya örnekleri özelinde benzer durumlarda olumlu sonuçlar elde etmek için kullanılmış çeşitli mekanizmaları incelemesine ve analiz etmesine olanak sağlamak. Farklı kesimlerin bir araya gelerek Türkiye ve daha geniş bir coğrafyada demokratik bir çözümün geliştirilmesine yönelik bilgilerini, düşüncelerini, endişelerini, önerilerini, kaygılarını ve karşılaşılan zorlukları paylaştığı bir ortam yaratmak. Akademisyenler, sivil toplum örgütleri ve karar alıcılar arasındaki işbirliğinin desteklemek ve güçlendirmek.
- Ortak öncelikleri belirlemek ve demokrasi inşası sürecini ve sürece katılımı etkileyecek yenilikçi yaklaşımlar geliştirmek. Din, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi görüş ve inanç farkı gözetmeksizin insan haklarını teşvik etmek ve korumak.

Demokratik Gelişim Enstitüsü (DPI), Türkiye'de demokratik bir çözümün geliştirilmesi için, farklı kesimlerin bir araya gelerek bilgilerini, fikirlerini, kaygılarını ve önerilerini paylaştıkları bir ortamı teşvik etmeyi amaçlamaktadır.

Çalışmalarımız, demokratik çözümün sağlanması için kilit önem taşıyan konularda fikir birliğine varma ve uzlaşılan konuları sahiplenme yeteneğine sahip çoğulcu bir siyasi alanın geliştirilmesini desteklemektedir.

Kurum olarak güçlü bir kamusal tartışmayı; barışı ve demokrasiyi uluslararası düzeyde geliştirmeye yönelik katılımları teşvik etmek için uzmanlığa ve pratiğe dayalı bir bakış açısıyla hareket ediyoruz. Bu çerçevede barış ve demokratik ilerleme konusunda yapılandırılmış bir kamusal tartışmanın oluşturulmasına katkıda bulunmayı; barış ve demokrasi inşası tartışmaları için yeni platformlar yaratmayı ve mevcut platformları genişletmeyi amaçlıyoruz.

Bu amaçlara ulaşabilmenin gereği olarak, farklı kesimlerin demokrasinin inşası ve güçlendirmesi için bilgilerini, endişelerini ve önerilerini açıkça paylaşabilecekleri kapsayıcı, samimi ve yapılandırılmış tartışma ortamını çeşitli seviyelerde teşvik etmeye çalışıyoruz. DPI olarak farklı projelerimiz aracılığıyla akademi, sivil toplum ve karar alıcılar arasındaki işbirliğini desteklemeyi ve güçlendirmeyi de hedefliyoruz.

BOARD MEMBERS

YÖNETİM KURULU ÜYELERİ

KERİM YILDIZ

(Chief Executive Officer / İcra Kurulu Başkanı)

Kerim Yıldız is an expert in conflict resolution, peacebuilding, international human rights law and minority rights, having worked on numerous projects in these areas over his career. Yıldız has received a number of awards, including from the Lawyers Committee for Human Rights for his services to protect human rights and promote the rule of law in 1996, and the Sigrid Rausing Trust's Human Rights award for Leadership in Indigenous and Minority Rights in 2005. Yıldız is also a recipient of the 2011 Gruber Prize for Justice. He has also written extensively on international humanitarian law, conflict, and various human rights mechanisms.

Kerim Yıldız çatışma çözümü, barışın inşası, uluslararası insan hakları ve azınlık hakları konusunda uzman bir isimdir ve kariyeri boyunca bu alanlarda çok çeşitli projelerde çalışmıştır. Kerim Yıldız, 1996 yılında insan haklarının korunması ve hukuk kurallarının uygulanması yönündeki çabalarından ötürü İnsan Hakları İçin Avukatlar Komitesi Ödülü'ne, 2005'te Sigrid Rausing Trust Vakfı'nın Azınlık Hakları alanında Liderlik Ödülü'ne ve 2011'de ise Gruber Vakfı Uluslararası Adalet Ödülü'ne layık görülmüştür. Uluslararası insan hakları hukuku, insancıl hukuk ve azınlık hakları konularında önemli bir isim olan Yıldız, uluslararası insan hakları hukuku ve insan hakları mekanizmaları üzerine çok sayıda yazılı esere sahiptir.

NICHOLAS STEWART KC

(Chair / Yönetim Kurulu Başkanı)

Nicholas Stewart, KC, is a barrister and Deputy High Court Judge (Chancery and King's Bench Divisions) in the United Kingdom. He is the former Chair of the Bar Human Rights Committee of England and Wales and former President of the Union Internationale des Avocats. He has appeared at all court levels in England and Wales, before the Privy Council on ap-

peals from Malaysia, Singapore, Hong Kong and the Bahamas, and in the High Court of the Republic of Singapore and the European Court of Human Rights. Stewart has also been the chair of the Dialogue Advisory Group since its founding in 2008.

Tecrübeli bir hukukçu olan Nick Stewart Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesi (Chancery and King's Bench Birimi) ikinci hâkimidir. Geçmişte İngiltere ve Galler Barosu İnsan Hakları Komitesi Başkanlığı (Bar Human Rihts Committee of England and Wales) ve Uluslararası Avukatlar Birliği (Union Internationale des Avocats) başkanlığı görevlerinde bulunmuştur. İngiltere ve Galler'de gerçekleşen ve Malezya, Singapur, Hong Kong, Bahamalar, Singapur ve Avrupa İnsan Hakları mahkemelerinin temyiz konseylerinde görüş bildirdi. Stewart, 2008'deki kuruluşundan bu yana Diyalog Danışma Grubunun başkanlığını da yürütüyor.

OWEN BOWCOTT

Journalist, was The Guardian's legal affairs and Ireland correspondent. He has previously been a general news reporter, foreign news editor and was Ireland correspondent during The Troubles. He studied history at Birmingham University and journalism at Cardiff University. He started off working for the Birmingham Post and later joined the BBC, working as a researcher and producer for BBC News and the current affairs programme Panorama. He has also been a reporter on The Daily Telegraph. He is co-author of a book, Beating the System, about the early years of computer hacking and the criminalisation of online activity.

The Guardian Gazetesinin eski hukuki işler ve İrlanda muhabiridir. Kuzey İrlanda'daki Sıkıntı Yılları ('The Troubles') boyunca gazetenin İrlanda muhabirliğini yapan Bowcott, daha önce de genel haber muhabiri ve dış haber editörü olarak çalışmıştır. Bowcott, Birmingham Üniversitesi'nde tarih ve Cardiff Üniversitesi'nde gazetecilik okumuştur. İş hayatına Birmingham Post'da başlayan konuşmacımız, daha sonra BBC'de araştırmacı ve programcı olarak BBC News ve güncel meseleler hakkında bir program olan Panorama'ya katkıda bulunmuştur. Bowcott ayrıca The Daily Telegraph'da muhabir olarak da çalışmıştır. Erken dönem bilgisayar hekleme ve çevrimiçi faaliyetinin suç sayılması konusunda 'Sistemi Yenme' ('Beating the System') başlıklı kitabın eş yazarı.

PRISCILLA HAYNER

Priscilla Hayner is co-founder of the International Center for Transitional Justice and is currently on the UN Department of Political Affairs Stand-by Team of Mediation Experts. She is a global expert on truth commissions and transitional justice initiatives and has authored several books on these topics, including *Unspeakable Truths*, which analyses truth commissions globally. Hayner has recently engaged in the recent Colombia talks as transitional justice advisor to Norway, and in the 2008 Kenya negotiations as human rights advisor to former UN Secretary-General Kofi Annan and the United Nations-African Union mediation team. Hayner has also worked significantly in the implementation stages following a peace agreement or transition, including Sierra Leone in 1999 and South Sudan in 2015.

Geçiş Dönemi Adaleti için Uluslararası Merkez'in (International Center for Transitional Justice) kurucularından olan Priscilla Hayner, aynı zamanda BM Kıdemli Arabuluculuk Danışmanları Ekibi'ndedir. Hakikat komisyonları, geçiş dönemi adaleti inisiyatifleri ve mekanizmaları konusunda küresel bir uzman olan Hayner, hakikat komisyonlarını küresel olarak analiz eden Unspeakable Truths (Konulmayan Gerçekler) da dahil olmak üzere, alanda pek çok yayına sahiptir. Hayner, yakın zamanda Kolombiya barış görüşmelerinde Norveç'in geçiş dönemi adaleti danışmanı olarak ve 2008 Kenya müzakerelerinde eski BM Genel Sekreteri Kofi Annan ve Birleşmiş Milletler-Afrika Birliği arabuluculuk ekibinin insan hakları danışmanı olarak görev yapmıştır. Hayner, 1999'da Sierra Leone ve 2015'te Güney Sudan da dahil olmak üzere birçok ülkede, barış anlaşması ve geçiş sonrası uygulamaları konularında çalışmalar yapmıştır.

ARILD HUMLEN

Arild Humlen is a lawyer and Director of the Norwegian Bar Association's Legal Committee. He is widely published within a number of jurisdictions, with emphasis on international civil law and human rights, and he has lectured at the law faculty of several universities in Norway. Humlen is the recipient of the Honor Prize of the Bar Association of Oslo for his work on the rule of law and in 2015 he was awarded the Honor Prize from the international organisation Save the Children for his efforts to strengthen the legal rights of children.

Hukukçu olan Arild Humlen aynı zamanda Norveç Barosu Hukuk Komitesi'nin direktörüdür. Uluslararası medeni hukuk ve insan hakları gibi yargı alanları üzerine çok sayıda yazısı yayınlanmış, Norveç'te bir dizi hukuk fakültesinde ders vermiştir. Oslo Barosu bünyesinde Sığınmacılık ve Göçmenlik Hukuku Davaları Çalışma Grubu başkanı olarak yaptığı çalışmalardan dolayı Oslo Barosu Onur Ödülü'ne layık görülmüştür.

ANTONIA POTTER PRENTICE

Antonia Potter Prentice is currently the Director of Alliance 2015—a global network of humanitarian and development organisations. Prentice has extensive experience on a range of humanitarian, development, peace-making and peacebuilding issues through her previous positions, including interim Senior Gender Adviser to the Joint Peace Fund for Myanmar and providing technical advice to the Office of the Special Envoy of the UN Secretary General to the Yemen peace process. Prentice has also been involved in various international organisations including UN Women, Dialogue Advisory Group, and Centre for Humanitarian Dialogue. Prentice co-founded the Athena Consortium as part of which she acts as Senior Manager on Mediation Support, Gender and Inclusion for the Crisis Management Initiative (CMI) and as Senior Adviser to the European Institute for Peace (EIP).

Antonia Potter Prentice, insani yardım kuruluşlarının ve kalkınma örgütlerinin küresel ağı olan İttifak 2015'in direktörüdür. Prentice, Myanmar için Ortak Barış Fonu'na geçici Kıdemli Cinsiyet Danışmanı ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Yemen Özel Elçisi Ofisi'ne teknik tavsiyeler vermek de dahil olmak üzere insancıl faaliyetler, kalkınma, barış yapma ve barış inşası gibi konularda sivil toplum bünyesinde 17 yıllık bir çalışma tecrübesine sahiptir. BM Kadınları, Diyalog Danışma Grubu ve İnsani Yardım Diyalogu Merkezi gibi çeşitli uluslararası örgütlerde görev yapan Prentice, kurucuları arasında yer aldığı Athena Konsorsiyomu Arabuluculuk Desteği, Toplumsal Cinsiyet ve Kaynaştırma için Kriz Yönetimi İnisiyatif'i'nde yöneticilik ve Avrupa Barış Enstitüsü'ne (EIP) başdanışmanlık yapmaktadır.

COUNCIL OF EXPERTS

UZMANLAR KURULU ÜYELERİ

BERTIE AHERN

Bertie Ahern is the former Taoiseach (Prime Minister) of Ireland, a position to which he was elected following numerous Ministerial appointments as well as that of Deputy Prime Minister. A defining moment of Mr Ahern's three terms in office as Taoiseach was the successful negotiation of the Good Friday Agreement in April 1998. Mr Ahern held the Presidency of the European Council in 2004, presiding over the historic enlargement of the EU to 27 member states. Since leaving Government in 2008 Mr Ahern has dedicated his time to conflict resolution and is actively involved with many groups around the world. Current roles include Co-Chair of The Inter Action Council; Member of the Clinton Global Initiative; Member of the International Group dealing with the conflict in the Basque Country; Honorary Adjunct Professor of Mediation and Conflict Intervention in NUI Maynooth; Member of the Kennedy Institute of NUI Maynooth; Member of the Institute for Cultural Diplomacy, Berlin; Member of the Varkey Gems Foundation Advisory Board; Member of Crisis Management Initiative; Member of the World Economic Forum Agenda Council on Negotiation and Conflict Resolution; Member of the IMAN Foundation; Advisor to the Legislative Leadership Institute Academy of Foreign Affairs; Senior Advisor to the International Advisory Council to the Harvard International Negotiation Programme; and Director of Co-operation Ireland.

Tecrübeli bir siyasetçi olan Bertie Ahern bir dizi bakanlık görevinden sonra İrlanda Cumhuriyeti Başbakanı olarak görev yapmıştır. Bertie Ahern'in başbakanlık yaptığı dönemdeki en belirleyici gelişme 1998 yılının Nisan ayında Hayırlı Cuma Anlaşması'yla sonuçlanan barış görüşmesi müzakerelerinin başlatılması olmuştur. Ahern, 2004 yılında Avrupa Konseyi başkanlığı görevini yürütürken Avrupa Birliği'nin üye ülke sayısının 27'ye çıktığı tarihsel süreçte payı olan en önemli isimlerden biri olmuştur. 2008 yılında aktif siyasetten çekilen Bertie Ahern o tarihten bu yana bütün zamanını çatışma çözümü çalışmalarına ayırmakta ve bu amaçla pek çok grupta temaslarda bulunmaktadır. Ahern'in hali hazırda sahip olduğu ünvanlar şunlardır: The Inter Action Council Eşbaşkanlığı, Clinton Küresel İnisiyatifi Üyeliği, Bask Ülkesindeki Çatışma Üzerine Çalış-

ma Yürüten Uluslararası Grup Üyeliği, İrlanda Ulusal Üniversitesi Arabuluculuk ve Çatışmaya Müdahale Bölümü Fahri Profesörlüğü, Berlin Kültürel Diplomasi Enstitüsü Üyeliği, Varkey Gems Vakfı Danışma Kurulu Üyeliği, Kriz İdaresi İnisiyatifi Üyeliği, Dünya Ekonomik Forumu Müzakere ve Çatışma Çözümü Forumu Konsey Üyeliği, Harvard Uluslararası Müzakere Programı Uluslararası Danışmanlar Konseyi Başkanlığı.

DERMOT AHERN

Dermot Ahern is a former Irish Member of Parliament and Government Minister and was a key figure for more than 20 years in the Irish peace process, including in negotiations for the Good Friday Agreement and the St Andrews Agreement. He also has extensive experience at the EU Council level, including as a key negotiator and signatory to the Constitutional and Lisbon Treaties. In 2005, he was appointed by the then UN Secretary General Kofi Annan, to be a Special Envoy on the issue of UN Reform.

Geçmişte İrlanda Parlamentosu milletvekilliği ve kabinede bakanlık görevlerinde bulunan Dermot Ahern, 20 yıldan fazla bir süre İrlanda barış sürecinde anahtar bir rol oynamıştır ve bu süre içinde Belfast Anlaşması (Hayırlı Cuma Anlaşması) ve St. Andrews Anlaşması için yapılan müzakerelere dahil olmuştur. AB Konseyi seviyesinde de önemli tecrübeleri olan Ahern, AB Anayasası ve Lizbon Antlaşmaları sürecinde de önemli bir arabulucu ve imzacı olmuştur. 2005 yılında dönemin Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kofi Annan tarafından BM Reformu konusunda özel temsilci olarak atanmıştır.

Prof. Dr. MEHMET ASUTAY

Professor Dr. Mehmet Asutay is a Professor of Middle Eastern and Islamic Political Economy & Finance at the Durham University Business School, UK. He researches, teaches and supervises research on Islamic political economy and finance, Middle Eastern economic development and finance, the political economy of the Middle East, including Turkish and Kurdish political economies. He is the Director of the Durham Centre for Islamic Economics and Finance and the Managing Editor of the Review of Islamic Economics, as well as Associate Editor of the American Journal of Islamic Social Science. He is the Honorary Treasurer of the BRISMES (British Society for Middle Eastern Studies); and of the IAIE (International Association for Islamic Economics).

Dr. Mehmet Asutay, İngiltere'deki Durham Üniversitesi'nin İşletme Fakültesi'nde Ortadoğu'nun İslami Siyasal Ekonomisi ve Finansı alanında profesör olarak görev yapmaktadır. Asutay Türk ve Kürt siyasal ekonomisi, İslami siyasal ekonomi, ve Ortadoğu'da siyasal ekonomi konularında dersler vermekte, araştırmalar yapmakta ve yapılan araştırmalara danışmanlık yapmaktadır.

ALİ BAYRAMOĞLU

Ali Bayramoğlu is a writer and political commentator. Since 1994, he has contributed as a columnist for a variety of newspapers. He is currently a columnist for daily Karar. He is a member of the Wise Persons Committee in Turkey, established during the peace process between 2013-2015.

Ali Bayramoglu, yazar ve siyasi yorumcudur. 1994 yılından bu yana çeşitli gazetelerde köşe yazarlığı yaptı. Halen, günlük Karar gazetesinde köşe yazmaya devam etmektedir. Türkiye'de 2013-2015 yılları arasında gerçekleşen Çözüm Sürecinde Akil İnsanlar Heyeti üyesidir.

Prof. CHRISTINE BELL

Professor Christine Bell is a legal expert based in Edinburgh, Scotland. She is Professor of Constitutional Law and Assistant Principal (Global Justice) at the University of Edinburgh, Co-director of the Global Justice Academy, and a member of the British Academy. She was chairperson of the Belfast-based human rights organization, the Committee on the Administration of Justice, from 1995-7, and a founder member of the Northern Ireland Human Rights Commission established under the terms of the Belfast Agreement. In 1999 she was a member of the European Commission's Committee of Experts on Fundamental Rights. She is an expert on transitional justice, peace negotiations, constitutional law and human rights law. She regularly conducts training on these topics for diplomats, mediators and lawyers, has been involved as a legal advisor in a number of peace negotiations, and acted as an expert in transitional justice for the UN Secretary-General, the Office of the High Commissioner for Human Rights, and UNIFEM.

İskoçya'nın başkenti Edinburgh'ta faaliyet yürüten bir hukukçudur. Edinburgh Üniversitesi'nde Anayasa hukuku profesörü olarak ve aynı üniversite bünyesindeki Küresel Adalet Projesinde Müdür yardımcısı olarak görev yapmaktadır. İngiliz Akademisi üyesi de olan Bell, 1995-1997 yılları arasında Belfast merkezli İnsan Hakları örgütü Adalet İdaresi Komisyonu başkanı ve Belfast Anlaşması

şartları çerçevesinde kurulan Kuzey İrlanda İnsan Hakları Komisyonu kurucu üyesi olarak görev yaptı. 1999'da ise Avrupa Komisyonu Temel Haklar Uzmanlar Komitesi üyeliğinde bulundu. Temel uzmanlık alanları Geçiş Dönemi Adaleti, Barış Müzakereleri, Anayasa Hukuku ve İnsan Hakları olan Prof. Bell, aynı zamanda bu konularda diplomat, arabulucu ve hukukçulara eğitim vermekte, BM Genel Sekreterliği, İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi ve UNIFEM'in de dahil olduğu kurumlarda hukuk danışmanı olarak görev yapmaktadır.

ORAL ÇALIŞLAR

Oral Çalışlar completed his studies at the Ankara University Faculty of Political Sciences. Was President of the Club of Socialist Thought at the university, as well as Secretary-General of the Ankara University Student Union. Wrote for Türk Solu journal which was launched in 1967 and for the Aydınlık journal which was launched in 1968. Was member of the editorial board of Aydınlık journal. Was arrested after the 12th of March 1971 military coup. Remained imprisoned for three years until the Amnesty law adopted in 1974. Was Editor in Chief for the Aydınlık daily newspaper launched in 1978. Was arrested again after the 12th of September 1980 military coup and released in August 1988 after four years in prison. Lived in Hamburg between 1990 and 1992 upon the invitation of the Senate of Hamburg. Worked for Cumhuriyet daily between 1992 and 2008. Broadcast television programmes on different channels, including TRT, 24TV, 360, and SKYTÜRK. Transferred from Cumhuriyet daily to Radikal daily in 2008. Between 2004-2007, he was in board of Turkish Journalists Association. He has a permanent press card. Became Editor in Chief for Taraf daily in 2013. Was part of the Wise People Committee in the same year. Later had to leave Taraf daily alongside Halil Berktaş, Alper Görmüş, Vahap Coşkun, Erol Katırcıoğlu, Mithat Sancar, and Yıldırım Oğur, among others, after the intervention of the Gülen Congregation. Returned to Radikal daily. Started writing for Posta daily after 2016, when Radikal was discontinued. Continues work as a commentator on TV news channels. Has 20 published books, including The Leaders' Prison, Hz. Ali, Mamak Prison from the 12th of March to 12th of September, The Kurdish Issue with Öcalan and Burkay, My 68 Memoirs, The Alevis, When Deniz and Friends Were Executed, My Childhood in Tarsus, The History of Gulenism. Recipient of a large number of journalism and research awards. Married (1976) to author and journalist İpek Çalışlar. Father of author Reşat Çalışlar.

Oral Çalışlar Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde eğitimini tamamladı. Üniversitede Sosyalist Fikir Kulübü başkanlığını ve Ankara Üniversitesi Öğrenci Birliği genel sekreterliğini yaptı. 1967'de kurulan Türk Solu ve 1967'de kurulan Aydınlık dergileri için yazdı. Ayrıca Aydınlık dergisinin yayın kurulu üyesiydi. 12 Mart 1971 darbesinden sonra tutuklandı ve 1974'te af yasası çıkana kadar üç yıl cezaevinde kaldı. 1978 yılında çıkan Aydınlık Gazetesi'nin yazı işleri müdürlüğünü yaptı. 12 Eylül 1980 darbesi sonrasında tekrardan tutuklandı ve dört yıl cezaevinde kaldıktan sonra Ağustos 1988'de tahliye edildi. Hamburg Senato'sunun daveti üzerine gittiği Hamburg'da 1990-1992 yılları arasında yaşadı. 1992 ve 2008 yılları arasında Cumhuriyet Gazetesi'nde çalıştı. TRT, 24TV, 360 ve SKYTÜRK de dâhil olmak üzere çeşitli kanallarda televizyon programı yaptı. 2008 yılında Cumhuriyet'ten Radikal Gazetesi'ne geçiş yaptı. 2004-2007 yılları arasında Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yönetim Kurulu'ndaydı. Kendisinin sürekli basın kartı bulunmaktadır. 2013 yılında Taraf Gazetesi Yazı İşleri Müdürü oldu. Aynı yıl Âkil İnsanlar Heyeti'nde yer aldı. Daha sonra, Gülen Cemaati'nin müdahalesi sonucunda, Halil Berktaş, Alper Görmüş, Vahap Coşkun, Erol Katırcıoğlu, Mithat Sancar, Yıldırım Oğur ve diğerleriyle birlikte Taraf'tan ayrıldı. Radikal'e geri dönüş yaptı. Radikal Gazetesi kapandıktan sonra, 2016 yılında Posta Gazetesi için yazmaya başladı. Televizyon programlarına siyaset yorumcusu olarak katılmaya devam etmektedir. 20 kitap yayınlamıştır. Bunların arasında 'Liderler Hapishanesi', 'Hz. Ali', 'Mamak Askeri Cezaevi', 'Öcalan ve Buray'la Kürt Sorunu', '68 Anılarım', 'Aleviler', 'Denizler İdama Giderken', 'Çocukluğumun Tarsusu' ve 'Fetullahçılığın Tarihi' de bulunmaktadır. Gazetecilik ve araştırma alanlarında birçok ödüle sahiptir. 1976'dan beri yazar ve gazeteci İpek Çalışlar ile evlidir. Yazar Reşat Çalışlar'ın babasıdır.

CENGİZ ÇANDAR

Cengiz Çandar is currently a columnist for Al-Monitor, a widely respected online magazine that provides analysis on Turkey and the Middle East. He is a former war correspondent and an expert on the Middle East. He served as a special adviser to the former Turkish president, Turgut Ozal. Cengiz Çandar is a Distinguished Visiting Scholar at the Stockholm University Institute for Turkish Studies (SUITS).

Kıdemli bir gazeteci ve köşe yazarı olan Çandar uzun yıllar Radikal gazetesi için köşe yazarlığı yapmıştır. Al Monitor haber sitesinde köşe yazarlığı yapmaktadır. Ortadoğu konusunda önemli bir uzman olan Çandar, bir dönem savaş muhabiri olarak çalışmış ve Türkiye eski Cumhurbaşkanı merhum Turgut Özal'a özel danışmanlık yapmıştır.

ANDY CARL

Andy Carl is an independent expert on conflict resolution and public participation in peace processes. He believes that building peace is not an act of charity but an act of justice. He co-founded and was Executive Director of Conciliation Resources. Previously, he was the first Programme Director with International Alert. He is currently an Honorary Fellow of Practice at the School of Law, University of Edinburgh. He serves as an adviser to a number of peacebuilding initiatives including the Inclusive Peace and Transition Initiative at the Graduate Institute in Geneva, the Legal Tools for Peace-Making Project in Cambridge, and the Oxford Research Group, London.

Andy Carl çatışma çözümü ve barış süreçlerine kamusal katılımın sağlanması üzerine çalışan bağımsız bir uzmandır. Barışın inşasının bir hayırseverlik faaliyetinden ziyade adaletin yerine getirilmesi çabası olduğuna inanan Carl, çatışma Çözümü alanında çalışan etkili kurumlardan biri olan Conciliation Resources'un kurucularından biridir. Bir dönem Uluslararası Uyarı (International Alert) isimli kurumda Program Direktörü olarak görev yapan Carl, halen Edinburgh Üniversitesi Hukuk Fakültesi bünyesinde Fahri Bilim Kurulu Üyesi olarak görev yapmaktadır. Barış inşası üzerine çalışan Cenevre Mezunlar İnsiyatifi bünyesindeki Barış ve Geçiş Dönemi İnsiyatifi, Cambridge'te yürütülen Barışın İnşası için Yasal Araçlar Projesi ve Londra'da faaliyet yürüten Oxford Araştırma Grubu gibi bir dizi kurum ve oluşuma danışmanlık yapmaya devam etmektedir.

Dr. VAHAP COŞKUN

Dr. Vahap Coşkun is a Professor of Law at University of Dicle in Diyarbakır where he also completed his bachelor's and master's degrees in law. Coşkun received his PhD from Ankara University Faculty of Law. He has written for Serbestiyet and Kurdistan24 online newspaper. He has published books on human rights, constitutional law, political theory and social peace. Coşkun was a member of the former Wise Persons Commission in Turkey (Central Anatolian Region).

Dr. Vahap Coşkun Diyarbakır'da, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde öğretim üyesidir. Lisans ve lisansüstü eğitimini Dicle Üniversitesi'nde tamamladıktan sonra Ankara Üniversitesi'nde Hukuk Doktoru tamamlamıştır. Serbestiyet ve Kurdistan 24 online gazetesinde makale yazan Coşkun, insan hakları, anayasa hukuku, siyaset teorisi ve toplumsal barış konulu kitaplar yayınlamıştır. Coşkun, Âkil İnsanlar Komisyonu'nun İç Anadolu bölgesi üyesiydi.

Dr. ESRA ÇUHADAR

Dr. Esra Çuhadar, an associate professor at Bilkent University in Turkey currently works on the United Nations standby team of senior mediation advisers as a process design and inclusion expert. She has worked with various civil society and governmental actors and supported numerous dialogue and mediation initiatives in S. Caucasus, Ukraine, Turkey, Cyprus, and between Israel-Palestine, Greece-Turkey, Turkey-Armenia, and Somalia-Somaliland. She has more than twenty years of experience in researching, teaching, and practicing dialogue facilitation, mediation, and conflict assessment. She is a thought leader on designing inclusive peace processes with her extensive research and applied work in this area. She worked to advance the inclusion of civil society and women in places including Afghanistan, Cameroon, Turkey, and Venezuela. She contributed to women's capacity building in peacebuilding and co-founded the Turkey antenna of the Mediterranean Women Mediators Network in 2019. Prior to joining the stand-by team, Esra worked as a senior expert on dialogue and inclusion at the United States Institute of Peace, as a regional mediator for the World Bank, advisor to the mediation support unit of the OSCE, senior research fellow at Inclusive Peace. Esra received and managed numerous research grants, received awards and fellowships, and published extensively in leading journals and books on inclusive peace process and dialogue design, and evaluation of peacebuilding. Dr.Esra Çuhadar received her MA and Ph.D. from Maxwell School of Citizenship and Public Affairs of Syracuse University in the USA. She speaks English and Turkish.

Esra Çuhadar şu anda Birleşmiş Milletler'in kıdemli arabuluculuk danışmanlarından oluşan ekipte (UN Stanby Team) üst düzey arabulucu danışmanı olarak çalışmaktadır. Çeşitli sivil toplum ve hükümet aktörleriyle çalışan Çuhadar, Güney Kafkasya, Ukrayna, Türkiye, Kıbrıs ve İsrail-Filistin, Yunanistan-Türkiye, Türkiye-Ermenistan ve Somali-Somaliland arasında çok sayıda diyalog ve arabuluculuk girişimini destekledi. Diyaloglara olanak tanıma, arabuluculuk ve çatışma değerlendirmesi konusunda araştırma, öğretme ve uygulama ayaklarında yirmi yıldan fazla deneyime sahiptir. Kapsayıcı barış süreçlerinin dizaynı alanındaki kapsamlı araştırmaları ve uygulamalı çalışmaları ile bu alanda bir düşünce lideridir. Afganistan, Kamerun, Türkiye ve Venezuela gibi yerlerde sivil toplumun ve kadınların süreçlere dahil edilmesini geliştirmek için çalışmalar yapmıştır. Barış inşasında kadınların kapasite geliştirmesine katkıda bulunmuş ve 2019'da Akdeniz Kadın Arabulucular Ağı'nın Türkiye antenininin eş kurucula-

rından biri olmuştur. Esra, BM ekibine katılmadan önce Amerika Birleşik Devletleri Barış Enstitüsü'nde diyalog ve katılım konusunda kıdemli uzman olarak çalışmıştır. Dünya Bankası bölgesel arabulucusu, OSCE arabuluculuk destek birimi danışmanı, Inclusive Peace'te kıdemli araştırma görevlisi ve Türkiye'de Bilkent Üniversitesi'nde doçent olarak görev yapmıştır. Çuhadar birçok sayıda araştırma hibesi almış ve yönetmiştir. Pek çok ödül ve burs kazanmış, kapsayıcı barış süreci ve diyalog dizaynı ile barış inşasının değerlendirilmesi üzerine önde gelen dergilerde ve kitaplarda kapsamlı yazıları yayınlanmıştır. Çuhadar yüksek lisans ve doktora derecelerini ABD'deki Syracuse Üniversitesi Maxwell Yurttaşlık ve Halkla İlişkiler Okulu'ndan almıştır. İngilizce ve Türkçe bilmektedir.

AYŞEGÜL DOĞAN

Ayşegül Doğan is a journalist who has conducted interviews, created news files and programmes for independent news platforms. She studied at the Faculty of Cultural Mediation and Communications at Metz University, and Paris School of Journalism. As a student, she worked at the Ankara bureau of Agence-France Presse (AFP), the Paris bureau of Courier International and at the Kurdish service of The Voice of America. She worked as a programme creator at Radyo Ekin, and as a translator-journalist for the Turkish edition of Le Monde Diplomatique. She was a lecturer at the Kurdology department of National Institute of Oriental Languages and Civilizations in Paris. She worked on political communications for a long time. From its establishment in 2011 to its closure in 2016, she worked as a programmes coordinator at IMC TV. She prepared and presented the programme "Gündem Müzakere" on the same channel.

Bağımsız haber platformlarına özel röportaj, haber dosyası ve programlar hazırlayan gazeteci Ayşegül Doğan; Metz Üniversitesi Medyasyon Kültürel ve İletişim Fakültesi'nin ardından eğitimine Paris Yüksek Gazetecilik Okulu'nda devam etti. Okul yıllarında, Fransız Haber Ajansı-AFP'nin Ankara, Courrier International'in Paris bürosunda ve Amerika'nın Sesi Kürtçe servisinde gazeteciliği deneyimledi. Radyo Ekin'de programcı, Le Monde Diplomatique Türkçe'de çevirmen gazeteci olarak çalıştı. Paris'te yaşadığı süre içinde Doğu Dilleri ve Medeniyetleri Enstitüsü Kürdoloji bölümünde okutmanlık yaptı. Uzunca bir süre siyaset iletişimi ile ilgilendi. 2011'de kurulan IMC TV 2016'da kapatılana dek; program koordinatörü olarak çalıştı. Aynı kanalda "Gündem Müzakere" programını hazırladı ve sundu. Halen ülkesindeki pek çok meslektaş gibi etik ilkelere bağlı; bağımsız bir gazeteci olarak çalışma arayış, istek ve heyecanını koruyor.

VEGARD ELLEFSEN

Vegard is a Norwegian diplomat who retired 31 August 2019 from the foreign service when he left his last posting as ambassador to Ankara. He has been twice posted to NATO both as Permanent representative on the North Atlantic Council and deputy to the same position. He has earlier been posted to the Norwegian mission to the U.N. in New York and to the Embassy in Ottawa. In the Norwegian Ministry of foreign affairs he has been Political Director, Director General for the Regional division, Director of the Minister's secretariat and special envoy to the Sudan peace talks and special envoy to Syria and Iraq. Mr. Ellefsen has a Master in Political Science from the University of Oslo.

Norveçli bir diplomat olan Vegard, 31 Ağustos 2019'da dışişlerinden emekli olduğunda Ankara'da büyükelçi olarak görev yapmaktaydı. İki kere NATO'ya atanan Vergard, Kuzey Atlantik Konseyi Daimi Temsilcisi ve Daimi Temsilci Yardımcısı olarak görev yapmıştır. Daha öncesinde de New York'ta Norveç Birleşmiş Milletler Daimi Temsilciliği'nde ve Ottawa Büyükelçiliği'nde bulundu. Norveç Dış İşleri Bakanlığı'nda Siyasi İşler Direktörü, Bölgesel Bölünme Genel Müdürü, bakanın Özel Kalem Müdürlüğü Direktörü, Sudan barış müzakereleri özel temsilcisi ve Suriye ve Irak özel temsilcisi olarak görev aldı. Ellefsen Oslo Üniversitesi'nde Siyaset Bilimi yüksek lisansı yapmıştır.

Prof. Dr. FAZIL HÜSNÜ ERDEM

Dr. Fazıl Hüsnü Erdem is Professor of Constitutional Law and Head of the Department of Constitutional Law at Dicle University, Diyarbakır. In 2007, Erdem was a member of the commission which was established to draft a new constitution to replace the Constitution of 1982 which was introduced following the coup d'etat of 1980. Erdem was a member of the Wise Persons Committee in Turkey, established by then Prime Minister Erdoğan, in the team that was responsible for the South-eastern Anatolia Region.

Fazıl Hüsnü Erdem Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku Anabilim Dalı Başkanı'dır. 2007'de, 1980 darbesinin takiben yürürlüğe giren 1982 darbe anayasasını değiştirmek üzere kurulan yeni anayasa hazırlama komisyonunda yer almıştır. Erdem, 2013'de Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından Demokratik açılım ve çözüm süreci kapsamında oluşturulan Akil İnsanlar Heyeti üyesidir.

Prof. Dr. SALOMÓN LERNER FEBRES

Professor Dr. Salomón Lerner Febres holds a PhD in Philosophy from Université Catholique de Louvain. He is Executive President of the Center for Democracy and Human Rights and Professor and Rector Emeritus of Pontifical Catholic University of Peru. He is former President of the Truth and Reconciliation Commission of Peru. Prof. Lerner has given many talks and speeches about the role and the nature of university, the problems of scholar research in higher education and about ethics and public culture. Furthermore, he has participated in numerous conferences in Peru and other countries about violence and pacification. In addition, he has been a speaker and panellist in multiple workshops and symposiums about the work and findings of the Truth and Reconciliation Commission of Peru. He has received several honorary doctorates as well as numerous recognitions and distinctions of governments and international human rights institutions.

Prof. Salomón felsefe alanındaki doktora eğitimini Belçika'daki Université Catholique de Louvain'de tamamlamıştır. Peru'daki Pontifical Catholic Üniversitesinin onursal rektörü sıfatını taşıyan Prof. Salomón Lerner Febres, aynı üniversite bünyesindeki Demokrasi ve İnsan Hakları Merkezi'nin de başkanlığını yapmaktadır. Peru Hakikat ve Uzlaşma Komisyonu eski başkanıdır. Üniversitenin rolü ve doğası, akademik çalışmalarda karşılaşılan zorluklar, etik ve kamu kültürü konulu çok sayıda konuşma yapmış, şiddet ve pasifizm konusunda Peru başta olmak üzere pek çok ülkede yapılan konferanslara konuşmacı olarak katılmıştır.

Prof. MERVYN FROST

Professor Mervyn Frost teaches International Relations, and was former Head of the Department of War Studies, at King's College London, UK. He was previously Chair of Politics at the University of Natal, Durban, South Africa and was President of the South African Political Studies Association. He currently sits on the editorial boards of International Political Sociology and the Journal of International Political Theory, among others. He is an expert on human rights in international relations, humanitarian intervention, justice in world politics, democratising global governance, the just war tradition in an era of New Wars, and ethics in a globalising world.

Londra'daki King's College'in Savaş Çalışmaları bölümünün başkanlığını yapmaktadır. Daha önce Güney Afrika'nın Durban şehrindeki Natal Üniversitesi'de

Siyaset Bilimi bölümünün başkanlığını yapmıştır. Güney Afrika Siyaset Çalışmaları Enstitüsü Başkanlığı görevinde de bulunan Profesör Frost, İnsan Hakları ve Uluslararası İlişkiler, İnsancıl Müdahale, Dünya Siyasetinde Adalet, Küresel Yönetimin Demokratikleştirilmesi, Yeni Savaşlar Döneminde Adil Savaş Geleneği ve Küreselleşen Dünyada Etik gibi konularda uzman bir isimdir.

DAVID GORMAN

David has more than 25 years of experience in the field of peacemaking. He started his career in the Middle East and he went on to work for international organisations on a wide range of conflicts around the world. David has been based in the Philippines, Indonesia, Liberia, Bosnia as well as the West Bank and Gaza and has been working in Eurasia for the last several years. He graduated from the London School of Economics, was featured in the award winning film 'Miles and War' as well as several publications and has published several articles on mediation.

David'in barış inşası alanında 25 yıldan fazla deneyimi bulunmaktadır. David kariyerine Orta Doğu'da başladı ve daha sonra uluslararası kurumlarda, dünyanın çeşitli yerlerinde olan çatışmalar üzerinde çalıştı. Kendisi Filipinler, Endonezya, Liberya, Bosna, Batı Şeria ve Gazze'de bulundu. Son birkaç yıldır da Avrasya bölgesinde çalışmaktadır. David London School of Economics'den mezun oldu, ödüllü 'Miles and War' filminde ve çeşitli yayınlarda yer aldı ve arabuluculukla ilgili çeşitli makaleler yayımladı.

MARTIN GRIFFITHS

Martin Griffiths is a senior international mediator and currently the UN's Under-Secretary-General for Humanitarian Affairs and Emergency Relief Coordinator, Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA) after previously serving as the UN's Envoy to Yemen. From 1999 to 2010 he was the founding Director of the Centre for Humanitarian Dialogue in Geneva where he specialised in developing political dialogue between governments and insurgents in a range of countries across Asia, Africa and Europe. He is a co-founder of Inter Mediate, a London based NGO devoted to conflict resolution, and has worked for international organisations including UNICEF, Save the Children, Action Aid, and the European Institute of Peace. Griffiths has also worked in the British Diplomatic Service and for the UN, including as Director of the Department of Humanitarian Affairs (Geneva), Deputy to

the Emergency Relief Coordinator (New York), Regional Humanitarian Coordinator for the Great Lakes, Regional Coordinator in the Balkans and Deputy Head of the Supervisory Mission in Syria (UNSMIS).

Kıdemli bir uluslararası arabulucu olan eski Birleşmiş Milletler Yemen Özel Temsilcisi Martin Griffiths, Birleşmiş Milletler İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi'nde (OCHA) İnsani Yardım ve Acil Durum Yardımı Koordinatörü Genel Sekreter Başyardımcısı olarak görev yapmaktadır. Asya, Afrika ve Avrupa kıtalarındaki çeşitli ülkelerde hükümetler ile isyancı gruplar arasında siyasi diyalog geliştirilmesi üzerine çalışan Cenevre'deki İnsani Diyalog Merkezi'nin (Centre for Humanitarian Dialogue) kurucu direktörü olan Martin Griffiths 1999-2010 yılları arasında bu görevi sürdürmüştür. Çatışma çözümü üzerine çalışan Londra merkezli Inter Mediate'in kurucuları arasında bulunan Griffiths, UNICEF, Save the Children ve Action Aid isimli uluslararası kurumlarda da görev yapmıştır. İngiltere Diploması Servisi'ndeki hizmetlerinin yanı sıra Birleşmiş Milletler bünyesinde Cenevre Ofisi'nde İnsani Faaliyetler Bölümü'nde yönetici, New York ofisinde Acil Yardım Koordinatörü yardımcılığı, Büyük Göller (Great Lakes) bölgesinde İnsani Yardım Koordinatörü, Balkanlarda BM Bölgesel Koordinatörü ve BM eski Genel Sekreteri Kofi Annan'ın BM ve Arap Birliği adına Suriye özel temsilciliği yaptığı dönemde kendisine baş danışmanlık yapmıştır.

KEZBAN HATEMİ

Kezban Hatemi holds an LL.B. from Istanbul University and is registered with the Istanbul Bar Association. She has worked as a self employed lawyer, as well as Turkey's National Commission to UNESCO and a campaigner and advocate during the Bosnian War. She was involved in drafting the Turkish Civil Code and Law of Foundations as well as in preparing the legal groundwork for the chapters on Religious Freedoms and Minorities and Community Foundations within the Framework Law of Harmonization prepared by Turkey in preparation for EU accession. She has published articles on women's, minority groups, children, animals and human rights and the fight against drugs. She is a member of the former Wise Persons Committee in Turkey, established by then Prime Minister Erdoğan, and sits on the Board of Trustees of the Technical University and the Darulacaze Foundation.

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olduktan sonra İstanbul Barosuna kayıtlı olarak avukatlık yapmaya başlamıştır. Serbest avukatlık yapmanın yanı sıra UNESCO Türkiye Milli Komisyonu'nda hukukçu olarak görev yapmış, Bosna savaşı sırasında sürdürülen savaş karşıtı kampanyalarda aktif

olarak yer almıştır. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik süreci gereği hazırlanan Uyum Yasaları Çerçeve Yasasının Dini Özgürlükler, Azınlıklar ve Vakıflar ile ilgili bölümlerine ilişkin hukuki çalışmalarda yer almış, Türk Ceza Kanunu ve Vakıflar Kanunu'nun taslaklarının hazırlanmasında görev almıştır. İnsan hakları, kadın hakları, azınlık hakları, çocuk hakları, hayvan hakları ve uyuşturucu ile mücadele konularında çok sayıda yazılı eseri vardır. Recep Tayyip Erdoğan'ın başbakanlığı döneminde oluşturulan Akil İnsanlar Heyetinde yer almıştır. Bunun yanı sıra İstanbul Üniversitesi ile Darülaceze Vakfı Mütevelli heyetlerinde görev yapmaktadır.

NAZAN HAYDARI

Nazan Haydari is Professor of Media Department at İstanbul Bilgi University, Turkey. Her research area consists of intercultural communication, feminist media studies, and critical media pedagogy with a particular interest in communication for peace building, community media, participatory action research and gendered radio histories. She is the director of Center for Conflict Resolution Studies and advisory board member for the Center for Intercultural Dialogue (<https://centerforinterculturaldialogue.org/>) She was involved in the development of various participatory media projects with street-involved children, and disadvantaged youngsters. She is the co-editor of Case Studies in Intercultural Dialogue (2015, Kendal Hunt). Currently working towards the completion of a co-authored book manuscript on an oral history project with women radio broadcasters of 1970s in Turkey. She holds a PhD in Telecommunications and MAIA in Communications and Development from Ohio University.

Nazan Haydari, İstanbul Bilgi Üniversitesi Medya Bölümü'nde İletişim profesördür. Haydari'nin araştırma alanını, kültürlerarası iletişim, feminist medya çalışmaları ve barış inşası iletişimine odaklanan eleştirel medya pedagojisi, topluluk medyası, katılımlı eylem araştırması ve cinsiyetçi radyo tarihçeleri oluşturmaktadır. Çatışma Çözümü Çalışmaları Merkezi'nin direktörü ve Kültürlerarası Diyalog Merkezi'nin (<https://centerforinterculturaldialogue.org/>) danışma kurulu üyesidir. Sokak çocukları ve dezavantajlı gençlerle çeşitli katılımcı medya projelerinin geliştirilmesinde yer almıştır. Kültürlerarası Diyalogda Vaka Çalışmaları'nın (2015, Kendal Hunt) eş editörüdür. Halen Türkiye'de 1970'lerin kadın radyocuları ile sözlü tarih projesi üzerine ortak yazarlı bir kitap taslağının tamamlanması için çalışmaktadır. Telekomünikasyon alanında doktora, Ohio Üniversitesi'nden İletişim ve Kalkınma alanında MAIA derecesine sahiptir.

Dr. EDEL HUGHES

Dr. Edel Hughes is a Lecturer in Law at the School of Law, National University of Ireland, Galway. Prior to joining NUI Galway, Dr. Hughes was a Senior Lecturer in Law at Middlesex University and previously worked at the University of East London and the University of Limerick. She was awarded an LL.M. and a PhD in International Human Rights Law from the National University of Ireland, Galway, in 2003 and 2009, respectively. Her research interests are in the areas of international human rights law, public international law, and conflict transformation, with a regional interest in Turkey and the Middle East. She has published widely on these areas.

Dr. Edel Hughes, Ulusal İrlanda Galway Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde öğretim üyesidir. Daha önce Middlesex Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde kıdemli öğretim üyesi olarak görev yapmış ve ayrıca Doğu Londra Üniversitesi Hukuk Fakültesi ve Limerick Üniversitesi'nde çalışmıştır. Hughes, yüksek lisans ve doktorasını 2003-2009 yılları arasında İrlanda Ulusal Üniversitesi'nde Uluslararası İnsan Hakları Hukuku alanında tamamlamıştır. Hughes'un birçok yayınının da bulunduğu çalışma alanları içinde, Orta Doğu'yu ve Türkiye'yi de kapsayan şekilde, uluslararası insan hakları hukuku, uluslararası kamu hukuku ve çatışma çözümü yer almaktadır.

KADİR İNANIR

Kadir İnanır was born in 1949 Fatsa, Ordu. He is an acclaimed actor and director, and has starred in well over a hundred films. He has won several awards for his work in Turkish cinema. He graduated from Marmara University Faculty of Communication. In 2013 he became a member of the Wise Persons Committee for the Mediterranean region.

Ünlü oyuncu ve yönetmen Kadir İnanır, 100'ü aşkın filmde rol almış ve Türk sinemasına katkılarından dolayı pek çok ödüle layık görülmüştür. 1949 senesinde Ordu, Fatsa'da doğan İnanır, Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo-Televizyon Bölümünden mezun olmuştur. 2013 senesinde barış sürecini yönetmek amacıyla kurulan Akil İnsanlar Heyeti'ne Akdeniz Bölgesi temsilcisi olarak girmiştir.

Prof. Dr. AHMET İNSEL

Professor Ahmet İnsel is a former faculty member of Galatasaray University in Istanbul, Turkey and Paris 1 Panthéon Sorbonne University, France. He is Managing Editor of the Turkish editing house, İletisim, and member of the editorial board of monthly review, Birikim. He is a regular columnist at Cumhuriyet newspaper and an author who published several books and articles in both Turkish and French.

İletişim Yayınları Yayın Kurulu Koordinatörlüğünü yürüten Ahmet İnsel, Galatasaray Üniversitesi ve Paris 1 Panthéon-Sorbonne Üniversitesinde öğretim üyesi olarak görev yapmıştır. Birikim Dergisi yayın kolektifi üyesi ve Cumhuriyet Gazetesinde köşe yazarıdır. Türkçe ve Fransızca olmak üzere çok sayıda kitabı ve makalesi bulunmaktadır.

ALEKA KESSLER

Aleka Kessler works as Project Officer at the Centre for Humanitarian Dialogue (HD). Having joined HD in 2017 to work on Syria, Aleka has been coordinating mediation project in complex conflict settings. Previously, Aleka also worked with Médecins Sans Frontières and the United Nations Association Mexico. She holds a degree in International Relations from the University of Geneva and a Master's degree in Development Studies from the Graduate Institute of International and Development Studies in Geneva, where she specialized in humanitarian affairs, negotiation and conflict resolution.

Aleka Kessler İnsani Diyalog Merkezi'nde (HD) proje sorumlusu olarak çalışmaktadır. Suriye üzerinde çalışmak için 2017 yılında HD'ye katılan Kessler, karmaşık çatışma ortamlarında arabuluculuk projesini yürütmektedir. Kessler daha önce Sınır Tanımayan Doktorlar ve Meksika Birleşmiş Milletler Derneği'nde çalışmıştır. Lisans eğitimini Cenevre Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde tamamlayan Kessler, daha sonra yüksek lisansını yine Cenevre'de bulunan Uluslararası ve Kalkınma Çalışmaları Yüksek Lisans Enstitüsü'nde (IHEID) Kalkınma Çalışmaları alanında yaptı. Kessler insanı yardım, arabuluculuk ve çatışma çözümü alanlarında uzmanlaşmıştır.

AVILA KILMURRAY

Avila Kilmurray is a founding member of the Northern Ireland Women's Coalition. She was part of the Coalition's negotiating team for the Good Friday Agreement and has written extensively on community action, the women's movement and conflict transformation. She serves as an adviser on the Ireland Committee of the Joseph Rowntree Charitable Trust as well as a board member of Conciliation Resources (UK) and the Institute for British Irish Studies. She was the first Women's Officer for the Transport & General Workers Union for Ireland (1990-1994) and from 1994-2014 she was Director of the Community Foundation for Northern Ireland, managing EU PEACE funding for the re-integration of political ex-prisoners in Northern Ireland as well as support for community-based peace building. She is a recipient of the Raymond Georis Prize for Innovative Philanthropy through the European Foundation Centre. Kilmurray is working as a consultant with The Social Change Initiative to support work with the Migrant Learning Exchange Programme and learning on peace building.

Avila Kilmurray, Kuzey İrlanda Kadın Koalisyonu'nun kurucusudur ve bu siyasi partinin temsilcilerinden biri olarak Hayırlı Cuma Anlaşması müzakerelerine katılmıştır. Toplumsal tepki, kadın hareketi ve çatışmanın dönüşümü gibi konularda çok sayıda yazılı eseri vardır. Birleşik Krallık ve İrlanda'da aralarında Conciliation Resources (Uzlaşma Kaynakları), the Global Fund for Community Foundations (Toplumsal Vakıflar için Kürsel Fon), Conflict Resolution Services Ireland (İrlanda Çatışma Çözümü Hizmetleri) ve the Institute for British Irish Studies (Britanya ve İrlanda çalışmaları Enstitüsü) isimli kurumlarda yönetim kurulu üyesi olarak görev yapmaktadır. 1990-94 yılları arasında Ulaşım ve Genel İşçiler Sendikası'nda Kadınlardan Sorumlu Yönetici olarak çalışmış ve bu görevi yerine getiren ilk kadın olmuştur. 1994-2014 yılları arasında Kuzey İrlanda Toplum Vakfı'nın direktörlüğünü yapmış ve bu görevi sırasında eski siyasi mahkumların yeniden entegrasyonu ile barışın toplumsal zeminde yeniden inşasına dair Avrupa Birliği fonlarının idaresini yürütmüştür. Avrupa Vakıflar Merkezi tarafından verilen Yenilikçi Hayırseverler Raymond Georis Ödülü'nün de sahibidir.

Prof. RAM MANIKKALINGAM

Professor Ram Manikkalingam is founder and director of the Dialogue Advisory Group, an independent organisation that facilitates political dialogue to reduce violence. He is a member of the Special Presidential Task Force

on Reconciliation in Sri Lanka and teaches politics at the University of Amsterdam. Previously, he was a Senior Advisor on the Sri Lankan peace process to then President Kumaratunga. He has served as an advisor with Ambassador rank at the Sri Lanka Mission to the United Nations in New York and prior to that he was an advisor on International Security to the Rockefeller Foundation. He is an expert on issues pertaining to conflict, multiculturalism and democracy, and has authored multiple works on these topics. He is a founding board member of the Laksham Kadirgamar Institute for Strategic Studies and International Relations, Colombo, Sri Lanka.

Amsterdam Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü'nde misafir Profesör olarak görev yapmaktadır. Sri Lanka devlet başkanına barış süreci için danışmanlık yapmıştır. Danışmanlık görevini hala sürdürmektedir. Uzmanlık alanları arasında çatışma, çokkültürlülük, demokrasi gibi konular bulunan Prof. Ram Manikkalingam, Sri Lanka'daki Laksham Kadirgamar Stratejik Çalışmalar ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü'nün kurucu üyesi ve yönetim kurulu üyesidir.

BEJAN MATUR

Bejan Matur is a renowned Turkey-based author and poet. She has published ten works of poetry and prose. In her writing she focuses mainly on Kurdish politics, the Armenian issue, minority issues, prison literature and women's rights. She has won several literary prizes and her work has been translated into over 28 languages. She was formerly Director of the Diyarbakır Cultural Art Foundation (DKSV). She is a columnist for the Daily Zaman, and occasionally for the English version, Today's Zaman.

Türkiye'nin önde gelen şair ve yazarlarından biridir. Şiir ve gazetecilik alanında yayımlanmış 10 kitabı bulunmaktadır. 2012 yılının başına kadar yazdığı düzenli köşe yazılarında Kürt siyaseti, Ermeni sorunu, gündelik siyaset, azınlık sorunları, cezaevi yazıları ve kadın sorunu gibi konuları işlemiştir. Yapıtları 28 değişik dile çevrilen Matur, çok sayıda edebiyat ödülü sahibidir. Diyarbakır Kültür ve Sanat Vakfı Kurucu Başkanlığı görevinde bulunmuştur.

Prof. MONICA MCWILLIAMS

Professor Monica McWilliams teaches in the Transitional Justice Institute at Ulster University in Northern Ireland. She currently serves on a three-person panel established by the Northern Ireland government to make recommendations on the disbandment of paramilitary organisa-

tions in Northern Ireland. During the Northern Ireland peace process, Prof. McWilliams co-founded the Northern Ireland Women's Coalition political party and was elected as a delegate to the Multi-Party Peace Negotiations, which took place in 1996 to 1998. She was also elected to serve as a member of the Northern Ireland Legislative Assembly from 1998 to 2003. Prof. McWilliams is a signatory of the Belfast/Good Friday Agreement and has chaired the Implementation Committee on Human Rights on behalf of the British and Irish governments. For her role in delivering the peace agreement in Northern Ireland, Prof. McWilliams was one recipient of the John F. Kennedy Leadership and Courage Award.

Prof. Monica McWilliams, Ulster Üniversitesi'ndeki Geçiş Dönemi Adaleti Enstitüsü'ne bağlı Kadın Çalışmaları Bölümü'nde öğretim üyesidir. 2005- 2011 yılları arasında Kuzey İrlanda İnsan Hakları Komisyonu Komiseri olarak Kuzey İrlanda Haklar Beyannamesi için tavsiyeler hazırlamaktan sorumlu olarak görev yapmıştır. Kuzey İrlanda Kadın Koalisyonu'nun kurucularından olan Prof. McWilliams 1998 yılında Belfast (Hayırlı Cuma) Barış Anlaşması'nın imzalanmasıyla sonuçlanan Çok Partili Barış Görüşmeleri'nde yer almıştır.

HANNE MELFALD

Hanne Melfald worked with the Norwegian Ministry of Foreign Affairs for eight years including as the Senior Adviser to the Secretariat of the Foreign Minister of Norway before she became a Project Manager in HD's Eurasia office in 2015. She previously worked for the United Nations for six years including two years with the United Nations Assistance Mission in Afghanistan as Special Assistant to the Special Representative of the Secretary-General. She has also worked for the United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs in Nepal and Geneva, as well as for the Norwegian Refugee Council and the Norwegian Directorate of Immigration. Melfald has a degree in International Relations from the University of Bergen and the University of California, Santa Barbara, as well as a Master's degree in Political Science from the University of Oslo.

Hanne Melfald, başdanışmanlık dahil olmak üzere 8 yıl boyunca Norveç Dışişleri Bakanlığı bünyesinde çeşitli görevlerde bulunmuş, 2015 yılından itibaren İnsani Diyalog için Merkez isimli kurumun Avrasya biriminde Proje Müdürü olarak çalışmaya başlamıştır. Geçmişte Birleşmiş Milletler bünyesinde görev almış, bu görevi sırasında 2 yıl boyunca Birleşmiş Milletler'in Afganistan Yardım Misionunda BM Genel Sekreteri Özel Temsilcisi olarak görev yapmıştır. Ayrıca

Birleşmiş Milletler Cenevre Yerleşkesi bünyesinde bulunan Nepal İnsani Yardım Koordinasyon Ofisinde de görev almıştır. Bir dönem Norveç Sığınmacılar Konseyi ve Norveç Göçmenlik İşleri Müdürlüğünde çalışan Hanna Melfald Norveç'in Bergen ve ABD'nin Kaliforniya Üniversitelerinde aldığı Uluslararası İlişkiler eğitimini Oslo Üniversitesinde aldığı Siyaset Bilimi yüksek lisans eğitimiyle tamamlamıştır.

ROELF MEYER

Meyer is currently a consultant on international peace processes having advised parties in Northern Ireland, Sri Lanka, Rwanda, Burundi, Iraq, Kosovo, the Basque Region, Guyana, Bolivia, Kenya, Madagascar, and South Sudan. Meyer's experience in international peace processes stems from his involvement in the settlement of the South African conflict in which he was the government's chief negotiator in constitutional negotiations with the ANC's chief negotiator and current South African President, Cyril Ramaphosa. Negotiating the end of apartheid and paving the way for South Africa's first democratic elections in 1994, Meyer continued his post as Minister of Constitutional Affairs in the Cabinet of the new President, Nelson Mandela. Meyer retired as a Member of Parliament and as the Gauteng leader of the National Party in 1996 and co-founded the United Democratic Movement (UDM) political party the following year. Retiring from politics in 2000, Meyer has since held a number of international positions, including membership of the Strategy Committee of the Project on Justice in Times of Transition at Harvard University.

Roelf Meyer, Güney Afrika'daki barış sürecinde iktidar partisi Ulusal Parti adına başmüzakereci olarak görev yapmıştır. O dönem Afrika Ulusal Kongresi (ANC) adına başmüzakereci olarak görev yapan ve şu an Güney Afrika devlet başkanı olan Cyril Ramaphosa ile birlikte yürüttüğü müzakereler sonrasında Güney Afrika'daki ırkçı apartheid rejim sona erdirilmiş ve 1994 yılında ülkedeki ilk özgür seçimlerin yapılması sağlanmıştır. Yapılan seçim sonrası yeni devlet başkanı seçilen Nelson Mandela kurduğu ilk hükümette Roelf Meyer'e Anayasal İlişkilerden Sorumlu Bakan olarak görev vermiştir. Roelf Meyer 2011-2014 yılları arasında Güney Afrika Savunma Değerlendirme Komitesine başkanlık yapmış, aynı zamanda aktif olan bazı barış süreçlerine dahil olarak Kuzey İrlanda, Sri Lanka, Ruanda, Burundi, Irak, Kosova, Bask Bölgesi, Guyana, Bolivya, Kenya, Madagaskar ve Güney Sudan'da çatışan taraflara danışmanlık yapmıştır.

MARK MULLER QC

Mark Muller, QC, is a senior advocate at Doughty Street Chambers (London) and the Scottish Faculty of Advocates (Edinburgh) where he specialises in public international law and human rights. Muller is also currently on the UN Department of Political Affairs Standby Team of Mediation Experts and is the UN Special Envoy to Syria in the Syrian peace talks. He has many years' experience of advising numerous international bodies, such as Humanitarian Dialogue (Geneva) and Inter-Mediate (London) on conflict resolution, mediation, confidence-building, ceasefires, power-sharing, humanitarian law, constitution-making and dialogue processes. Muller also co-founded Beyond Borders and the Delfina Foundation.

Mark Muller Londra merkezli Doughty Street Chambers Hukuk Bürosu'na ve Edinburgh'daki İskoç Avukatlar Birliği'ne bağlı olarak çalışan tecrübeli bir hukukçudur. Uluslararası kamu hukuku ve insan hakları hukuku alanında uzman olan Muller, Afganistan, Libya, Irak ve Suriye gibi çeşitli çatışma alanlarında uzun seneler çatışma çözümü, arabuluculuk, çatışmasızlık ve iktidar paylaşımı konusunda danışmanlık hizmeti vermiştir. 2005'den bu yana İnsani Diyalog için Merkez (Centre for Humanitarian Dialogue), Çatışma Ötesi (Beyond Borders) ve Inter Mediate (Arabulucu) isimli kurumlara kıdemli danışmanlık yapmaktadır. Harvard Hukuk Fakültesi üyesi olan Muller bir dönem İngiltere ve Galler Barosu İnsan Hakları Komisyonu başkanlığı ve Barolar Konseyi Hukukun Üstünlüğü Birimi başkanlığı görevlerini de yürütmüştür. Kültürel diyalog yoluyla barışı ve uluslararası anlayışı teşvik etme amacıyla İskoçya'da kurulan Sınırlar Ötesi (Beyond Borders) isimli oluşumun kurucusu olan Muller halen BM Siyasal İlişkiler Birimi bünyesindeki Arabulucular Destek Ekibinde Kıdemli Arabuluculuk Uzmanı olarak görev yapmaktadır.

AVNİ ÖZGÜREL

Mehmet Avni Özgürel is a Turkish journalist, author and screenwriter. Having worked in several newspapers such as Daily Sabah and Radikal, Özgürel is currently the editor in chief of the daily Yeni Birlik and a TV programmer at TRT Haber. He is the screenwriter of the 2007 Turkish film, Zincirbozan, on the 1980 Turkish coup d'état, Sultan Avrupa'da (2009), on Sultan Abdülaziz's 1867 trip to Europe; and Mahpeyker (2010): Kösem Sultan, on Kösem Sultan. He is also the screenwriter and producer of 2014 Turkish film, Darbe (Coup), on the February 07, 2012 Turkish intelligence crisis. In 2013 he was appointed a member of the Wise Persons Committee in Turkey established by then Prime Minister Erdoğan.

Gazeteci-yazar Avni Özgürel, uzun yıllar Milliyet, Akşam, Sabah ve Radikal gibi çeşitli gazetelerde haber müdürlüğü ve köşe yazarlığı yaptı. 2013 yılında Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından Demokratik açılım ve çözüm süreci kapsamında oluşturulan Akil İnsanlar Heyeti üyesidir. 1980 darbesini konu eden belgesel film Zincibozan (2007), Sultan Abdülaziz'in 1867'de Avrupa'ya yaptığı yolculuğu konu eden Sultan Avrupa'da (2009), Mahpeyker: Kösem Sultan (2010) ve 7 Şubat Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT) operasyonunun anlatıldığı "Darbe" filmleri senaristliğini ve yapımcılığını üstlendiği projeler arasındadır. Özgürel, şu anda Yeni Birlik gazetesinin sahibi ve genel yayın yönetmenidir. Ayrıca TRT Haber'de program yapmaktadır.

Prof. JOHN PACKER

Professor John Packer is Associate Professor of Law and Director of the Human Rights Research and Education Centre (HRREC) at the University of Ottawa in Canada. Prof. Packer has worked for inter-governmental organisations for over 20 years, including in Geneva for the UN High Commissioner for Refugees, the International Labour Organisation, and for the UN High Commissioner for Human Rights. From 1995 to 2004, Prof. Packer served as Senior Legal Adviser and then the first Director of the Office of the OSCE High Commissioner on National Minorities in The Hague. In 2012-2014, Prof. Packer was a Constitutions and Process Design Expert on the United Nation's Standby Team of Mediation Experts attached to the Department of Political Affairs, advising in numerous peace processes and political transitions around the world focusing on conflict prevention and resolution, diversity management, constitutional and legal reform, and the protection of human rights.

Dr. John Packer Kanada'da Ottawa Üniversitesi Hukuk Fakültesinde doçent ve İnsan Hakları Araştırma ve Eğitim Merkezi (Human Rights Research and Education Centre) müdürüdür. 20 yıl boyunca Packer BM Mülteciler Yüksek Komiserliği, Uluslararası Çalışma Örgütü ve BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği gibi Cenevre'de bulunan hükümetler arası örgütlerde çalışmıştır. 1995'ten 2004'e kadar Lahey'de Packer Kıdemli Hukuk Danışmanı, ardından da Ulusal Azınlıklar Yüksek Komiserliği birinci müdürü olarak görev almıştır. 2012-2014 yıllarında Packer BM Arabuluculuk Uzmanlar Ekibi siyasi ilişkiler biriminde Anayasa ve Süreçlerin Tasarımı Uzmanı olarak yer aldı. Dünyadaki birçok barış süreci ve siyasi geçişler konusunda danışmanlık yapan Pecker, çatışma önleme ve çözümü, çeşitlilik yönetimi, anayasa ve hukuk reformları ve insan hakları korumasına odaklanmıştır.

JONATHAN POWELL

Jonathan Powell is the founder and CEO of Inter Mediate, an NGO devoted to conflict resolution around the world. In 2014, Powell was appointed by former Prime Minister David Cameron to be the UK's Special Envoy to Libya. He also served as Tony Blair's Chief of Staff in opposition from 1995 to 1997 and again as his Chief of Staff in Downing Street from 1997 to 2007. Prior to his involvement in British politics, Powell was the British Government's chief negotiator on Northern Ireland from 1997 to 2007 and played a key part in leading the peace negotiations and its implementation.

Ortadoğu, Latin Amerika ve Asya'da yaşanan çatışmaların çözümü üzerine çalışan ve devletten bağımsız arabuluculuk kurumu olan Birleşik Krallık merkezli Inter Mediate'in kurucusudur ve İcra Kurulu Başkanıdır. 2014 yılında Birleşik Krallık Başbakanı David Cameron tarafından Libya konusunda Özel Temsilci olarak atanmıştır. 1995-2007 yılları arasında Birleşik Krallık eski Başbakanı Tony Blair kabinesinde Başbakanlık Personel Daire Başkanlığı görevinde bulunmuş, 1997 yılından itibaren Kuzey İrlanda sorununun çözümü için yapılan görüşmelere Britanya adına başmüzakereci olarak katılmıştır. 1978-79 yılları arasında BBC ve Granada TV için gazeteci olarak çalışmış, 1979-1994 yılları arasında ise Britanya adına diplomatlık yapmıştır.

Sir KIERAN PRENDERGAST

Sir Kieran Prendergast is a former British diplomat who served as the Under-Secretary General for Political Affairs at the United Nations from 1997 to 2005 and as High Commissioner to Kenya from 1992 to 1995 and to Zimbabwe from 1989 to 1992. During his time at the UN, Prendergast stressed the human rights violations and ethnic cleansing that occurred during the War in Darfur and was involved in the 2004 Cyprus reunification negotiations. Since his retirement from the UN, he has conducted research at the Belfer Center for Science and International Affairs (United States) and is a member of the Advisory Council of Independent Diplomat (United States). Prendergast also holds a number of positions, including Chairman of the Anglo-Turkish Society, a Trustee of the Beit Trust, and Senior Adviser at the Centre for Humanitarian Dialogue.

Birleşik Krallık Dışişleri Bakanlığı bünyesinde aralarında Kıbrıs, Türkiye, İsrail, Hollanda, Kenya ve ABD'de diplomat olarak çalışmıştır. Birleşik Krallık Dışişleri ve Milletler Topluluğu Bürosu'nun (Foreign and Commonwealth Office) Güney Afrika'daki Apartheid rejimi ve Namibya konularıyla ilgilenen birimine başkan-

lık etmiştir. Bir dönem BM Siyasal İlişkiler Biriminde Müsteşar olarak çalışmış, BM Genel Sekreteri'nin Barış ve Güvenlik konulu yönetim kurulu toplantılarının düzenleyiciliğini yapmış, Afganistan, Burundi, Kıbrıs, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Doğu Timor gibi bölgelerde barış çabalarına dahil olmuştur.

RAJESH RAI

Rajesh Rai was called to the Bar in 1993 with his areas of expertise including human rights law, immigration and asylum law, and public law. He has been treasurer of 1MCB Chambers (London) since 2015 and has also been a Director of an AIM-listed investment company where he led their renewable energy portfolio. Rai is a frequent lecturer on a wide variety of legal issues, including immigration and asylum law and freedom of expression (Bar of Armenia), minority linguistic rights (European Parliament), and women's and children's rights in areas of conflict (cross-border conference to NGOs working in Kurdish regions). He is also Founder Director of HIC, a community centred NGO based in Cameroon.

1993 yılında İngiltere ve Galler Barosu'na kaydolmuştur. İnsan Hakları Hukuku, Göçmenlik ve Sığınma Hakkı hukuku ile Kamu Hukuku temel uzmanlık alanlarıdır. Kamerun'daki HIC isimli sivil toplum örgütü ile Uganda'daki Human Energy isimli şirketin kurucusudur. Bir dönem The Joint Council for the Welfare of Immigrants-JCWI-(Göçmenlerin Refahı için Ortak Konsey) direktörlüğünü yapmıştır. Başta İngiltere ve Galler Barosu İnsan Hakları Komisyonu adına olmak üzere uluslararası alanda özellikle Avrupa, Asya, Afrika, ABD ve Hindistan'da çok çeşitli hukuki konular üzerine seminerler ve dersler vermiştir.

Sir DAVID REDDAWAY

Sir David Reddaway is a retired British diplomat currently serving as Chief Executive and Clerk of the Goldsmiths' Company in London. During his previous career in the Foreign and Commonwealth Office, he served as Ambassador to Turkey (2009-2014), Ambassador to Ireland (2006-2009), High Commissioner to Canada (2003-2006), UK Special Representative for Afghanistan (2002), and Charge d'Affaires in Iran (1990-1993). His other assignments were to Argentina, India, Spain, and Iran, where he was first posted during the Iranian Revolution.

Halen çeşitli özel şirket ve üniversitelere danışman, yönetim kurulu üyesi ve konsültasyon uzmanı olarak hizmet etmektedir. 2016 yılının Ocak ayından bu

yana Londra Üniversitesi bünyesindeki Goldsmith Koleji'nde Konsey üyesi ve Goldsmith şirketinde yönetici katip olarak görev yapmaya başlamıştır. Bir dönem Birleşik Krallık adına Türkiye ve İrlanda Cumhuriyeti Büyükelçisi olarak görev yapan Reddaway bu görevinden önce Birleşik Krallık adına Kanada'da Yüksek Misyon Temsilcisi, Afganistan'da Özel Temsilci, İran'da ise Diplomatik temsilci olarak görev yapmıştır. Bu görevlerinin yanı sıra İspanya, Arjantin, ve Hindistan'da diplomatik görevler üstlenmiştir.

Prof. NAOMI ROHT-ARRIAZA

Professor Naomi Roht-Arriaza is a Distinguished Professor of Law at the Hastings College of Law, University of California (San Francisco) and is renowned globally for her expertise in transitional justice, international human rights law, and international humanitarian law. She has extensive knowledge of, and experience in, post-conflict procedures in Latin America and Africa. Roht-Arriaza has contributed to the defence of human rights through legal and social counselling, her position as academic chair, and her published academic works.

Prof. Naomi Roht-Arriaza Amerika Birleşik Devletleri'nin San Francisco şehrindeki UC Hastings College of the Law isimli Hukuk okulunda öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Geçiş Dönemi Adaleti, İnsan Hakları İhlalleri, Uluslararası Ceza Hukuku ve Küresel Çevre Sorunları gibi konular uzmanlık alanına girmektedir.

AHMET MÜMTAZ TAYLAN

Ahmet Mümtaz Taylan is a well-known Turkish actor and director. He graduated from the Hacettepe University State Conservatory of Theater's Department. He also worked at the Diyarbakir State Theatre from 1989 to 1993. He later worked in theatres with Roberto Cioli and Der Ruhr in Germany from 1993 to 1994. Since then, he has been in a number of dramas alongside Yucel Erten. He rose to the rank of general secretary of Devlet Tiyatrolar Sanatçılar Derneği, or DETS (Association of State Theater Artists), which he held until 2006. He also appeared in a number of well-known films. He starred in Nuri Bilge Ceylan's film "Once Upon A Time In Anatolia," which earned the Cannes Film Festival's highest honour, the Golden Pam. At the 15th Golden Ball Film Festival in 2007, Talan won the Film Writers' Association Award for Best Supporting Actor for his role in Inan Temelkuran's "Made in Europe". In addition, in 2002, he received the Ismet Küntay Award for Best Director

for the play "Misafir". In 2018, he won the "Best Actor in Drama" award at the 23rd Sadri Alışık Theater & Film Awards.

Ahmet Mümtaz Taylan geniş çapta tanınmış bir Türk aktör ve direktördür. Hacettepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Tiyatro Bölümü'nden mezun oldu. 1989-1993 yılları arasında Diyarbakır Devlet Tiyatrosu'nda da çalıştı. 1993-1994 yılları arasında Almanya'da Roberto Cioli ve Der Ruhr ile tiyatrolarda çalıştı. Yücel Erten ile birlikte birçok dramada rol aldı. 2006 yılına kadar yürüttüğü Devlet Tiyatroları Sanatçılar Derneği'nin (DETS) genel sekreterliğine kadar yükseldi. Birçok tanınmış filmde rol alan Talan, Nuri Bilge Ceylan'ın Cannes Film Festivali'nin en büyük onur ödülü olan Golden Pam'i kazanan "Bir Zamanlar Anadolu'da" adlı filminde rol aldı. Talan, 2007 yılında 15. Altın Top Film Festivali'nde İnan Temelkuran'ın "Made in Europe" filmindeki rolüyle Film Yazarları Derneği En İyi Yardımcı Erkek Oyuncu Ödülü'nü kazandı. Ayrıca 2002 yılında "Misafir" oyunuyla İsmet Küntay En İyi Yönetmen Ödülü'nü aldı. 2018 yılında 23. Sadri Alışık Tiyatro & Film Ödülleri'nde "Drama Dalında En İyi Erkek Oyuncu" ödülünü kazandı.

Dr. MEHMET UFUK URAS

Mehmet Ufuk Uras is a co-founder and member of social liberal Greens and the Left Party of the Future, founded as a merger of the Greens and the Equality and Democracy Party. He was previously a former leader of the now-defunct University Lecturers' Union (Öğretim Elemanları Sendikası) and was elected the chairman of Freedom and Solidarity Party in 1996. Ufuk resigned from the leadership after the 2002 general election. Ufuk ran a successful campaign as a "common candidate of the Left", standing on the independents' ticket, backed by Kurdish-based Democratic Society Party and several left-wing, environmentalist and pro-peace groups in the 2007 general election. He resigned from the Freedom and Solidarity Party on 19 June 2009. After the Democratic Society Party was dissolved in December 2009, he joined forces with the remaining Kurdish MPs in the Peace and Democracy Party group. On 25 November 2012, he became a co-founder and member of social liberal Greens and the Left Party of the Future, founded as a merger of the Greens and the Equality and Democracy Party. Ufuk is a member of the Dialogue Group and is the writer of several books on Turkish politics.

Dr. Mehmet Ufuk Uras İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde lisans, yüksek lisans ve doktora öğrenimini tamamladıktan sonra, milletvekili seçilene kadar İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümünde yardımcı doçent doktor olarak görev yapmıştır. 22 Temmuz 2007 ge-

nel seçimlerinde İstanbul 1. Bölge'den bağımsız milletvekili adayı olmuştur. Seçimlerin sonucunda %3,85 oranıyla yani 81.486 oy alarak İstanbul 1. Bölge'den bağımsız milletvekili olarak 23. dönem meclisine girmiştir. Seçimler öncesinde liderliğinden ayrıldığı Özgürlük ve Dayanışma Partisi (ÖDP) Genel başkanlığına 11 Şubat 2008'de yapılan 5. Olağan Kongresi'ni takiben geri dönmüştür. 17 Haziran 2009 tarihinde, partinin dar grupçu bir anlayışa kaydığı düşüncesi ve sol siyasetin daha geniş bir yelpazeye ulaşması iddiasıyla bir grup arkadaşıyla Özgürlük ve Dayanışma Partisi'nden istifa etmiştir. ÖDP'den ayrılışıyla birlikte Eşitlik ve Demokrasi Partisi kuruluş sürecine katılmıştır. DTP'nin 19 kişiye düşüp grupsuz kalmasından sonra, Kürt sorununun parlamentoda çözülmesi gerektiğini savunarak Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) grubuna katılmıştır. Ufuk Uras, seçim sürecinde, kuruluş çağrısını yaptığı Eşitlik ve Demokrasi Partisi'ne üye olmuştur. 25 Kasım 2012'de kurulan Yeşiller ve Sol Gelecek Partisinin kurucularındandır ve aynı zamanda PM üyesidir. Uras'ın çok sayıdaki yayınları arasında "ÖDP Söyleşileri", "İdeolojilerin Sonu mu?" (Marksist Araştırmaları Destek Ödülü), "Sezgiciliğin Sonu mu?", "Başka Bir Siyaset Mümkün", "Kurtuluş Savaşında Sol", "Siyaset Yazıları" ve "Alternatif Siyaset Arayışları" "Sokaktan Parlamento'ya" "Söz Meclisten Dışarı" ve "Meclis Notları" adlı kitapları da bulunmaktadır.

Prof. Dr. SEVTAP YOKUŞ

Professor Dr Sevtap Yokuş is a Law Faculty Member at İstanbul Altınbaş University in the Department of Constitutional Law. She holds a PhD in Public Law from the Faculty of Law, İstanbul University, awarded in 1995 for her thesis which assessed the state of emergency regime in Turkey with reference to the European Convention on Human Rights. She is a widely published expert in the areas of Constitutional Law and Human Rights and has multiple years' experience of working as a university lecturer at undergraduate, postgraduate and doctoral level. She also has experience of working as a lawyer in the European Court of Human Rights.

Prof. Dr. Sevtap Yokuş İstanbul Altınbaş Üniversitesi Anayasa Hukuku Anabilim Dalı öğretim üyesidir. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kamu Hukuku Doktora Programı bünyesinde başladığı doktoraasını "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin Türkiye'de Olağanüstü Hal Rejimine Etkisi" başlıklı tezle 1995 yılında tamamlamıştır. Akademik görevi sırasında lisans, yüksek lisans ve doktora aşamasında dersler veren Prof. Dr. Yokuş özellikle Anayasa Hukuku ve İnsan hakları Hukuk alanında uzmanlaşmıştır. Ayrıca Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvuruda pratik avukatlık deneyimi de bulunmaktadır.

11 Guilford Street London WC1N 1DH
United Kingdom
+44 (0) 207 405 3835

democraticprogress.org

info@democraticprogress.org

[@DPLUK](https://twitter.com/DPLUK)

[DemocraticProgressInstitute](https://www.facebook.com/DemocraticProgressInstitute)